

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

SINIF ÖĞRETMENLİĞİ EĞİTİMİ ANABİLİ DALI 4. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN
BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIFLAR HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ: GAZİ
ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Saadet Aylin BAYAR

Ankara
Ağustos, 2009

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

SINIF ÖĞRETMENLİĞİ EĞİTİMİ ANABİLİ DALI 4. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN
BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIFLAR HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ: GAZİ
ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Saadet Aylin BAYAR

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Kemal KÖKSAL

**Ankara
Ağustos, 2009**

JÜRİ ONAYI

Saadet Aylin Bayar'ın Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Anabilim Dalı 4. Sınıf Öğrencilerinin Birleştirilmiş Sınıflar Hakkındaki Görüşleri: Gazi Üniversitesi Örneği başlıklı tezi 15.07.2009 tarihinde, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye: Prof. Dr. Hayati AKYOL

.....

Üye: Doç. Dr. Feride BACANLI

.....

Üye (Tez Danışmanı): Yrd. Doç. Dr. Kemal KÖKSAL

.....

ÖN SÖZ

Birleştirilmiş sınıf uygulaması genellikle eğitim sistemimizde bir sorun olarak görülmekte ve bu uygulamanın sınırlılıkları üzerinde durularak uygun bir yaklaşım olmadığı vurgulanmaktadır. Oysa birleştirilmiş sınıf uygulaması eğitim-öğretimin kesintisiz devamı için bulunan bir çözümdür. Elbette ki bu uygulamanın da kendi içinde aksayan yönleri ve sınırlılıkları vardır. Yapılması gereken bu dezavantajları elden geldiğince ortadan kaldırarak birleştirilmiş sınıf uygulamasından mümkün olan en yüksek verimi elde edebilmektir.

Bu araştırmada; birleştirilmiş sınıfların kaldırılması veya birleştirilmiş sınıflar yerine yatılı bölge okulları ya da taşınmalı eğitim gibi öğrenci ve ailelere daha çok külfet getirecek uygulamaların tartışılması yerine, birleştirilmiş sınıfların şartlarının iyileştirilmesi için çözüm önerileri aramaya ve ülkemizdeki birleştirilmiş sınıflar gerçeğini kabul ederek bu doğrultuda programlarımızı oluşturup öğretmen adaylarımızı yetiştirmeye dikkat çekmek amaçlanmıştır.

Araştırmanın her aşamasında, yardım ve desteğini esirgemeyen hocam ve tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Kemal KÖKSAL'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Araştırma boyunca beni destekleyen TÜBİTAK'a teşekkür ederim.

Araştırma esnasında yardımlarını gördüğüm; Doç. Dr. Naciye Aksoy, Doç. Dr. Ahmet Günşen, Doç. Dr. Ali Rıza Erdem, Yrd. Doç. Dr. Nuriye Semerci, Yrd. Doç. Dr. Mehmet Turan, Yrd. Doç. Dr. Mehmet Taşdemir, Yrd. Doç. Dr. Ali Ekber Şahin ve Yrd. Doç. Dr. İkrım Çınar'a teşekkür ederim.

Ayrıca, beni her zaman olduğu gibi bu araştırma boyunca da destekleyen ailem ve eşime teşekkürü bir borç bilirim.

Saadet Aylin BAYAR

19 Ocak 2009

ÖZET

SINIF ÖĞRETMENLİĞİ EĞİTİMİ ANABİLİ DALI 4. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIFLAR HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ: GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Bayar, Saadet Aylin
Yüksek Lisans, Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Bilim Dalı
Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Kemal KÖKSAL
Ağustos – 2009

Bu araştırma Gazi Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı son sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarının birleştirilmiş sınıfların işleyişi hakkındaki görüşlerini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırma, meslek hayatlarında birleştirilmiş sınıflı köy okullarında çalışma olasılıkları bulunan öğretmen adaylarının bu tür sınıfların avantajları ve sınırlılıkları konusunda görüş bildirip çözüm önerileri getirmeleri ve birleştirilmiş sınıflar hakkındaki farkındalıklarının artırılması bakımından önem taşımaktadır.

Araştırmanın evrenini 2007-2008 eğitim-öğretim yılında Gazi Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı son sınıfta okuyan öğretmen adayları oluşturmaktadır. Çalışma evrenin tamamına ulaşılması amaçlanmış ve 239 öğretmen adayından veri toplanmıştır.

Araştırmada öğretmen adaylarının “birleştirilmiş sınıflarda yaşanan sorunlar ve bu sorunlara getirilebilecek çözüm önerilerine, birleştirilmiş sınıf uygulamasının avantajları ile eğitsel üstünlüklerine, birleştirilmiş sınıflarda öğretim dersinin niteliğine, birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenlerin yeterliliğine ve birleştirilmiş ve bağımsız sınıflarda uygulanan programın aynı olmasına” ilişkin görüşleri alınıp değerlendirilmiştir.

Araştırmada nitel ve nicel araştırma yöntemleri birlikte kullanılmıştır. 202 öğretmen adayına araştırmacı tarafından geliştirilen anket uygulanmış veriler yüzde ve frekans testlerine tabi tutularak sonuçlar yorumlanmıştır. Geriye kalan 37 öğretmen adayından görüşme tekniği kullanılarak veri toplanmış, toplanan veriler betimsel yaklaşımla sunulup yorumlanmıştır.

Öğretmen adayları, birleştirilmiş sınıflarda en sık rastlanan sorunu “öğrencilerin dikkat dağınıklığı yaşaması” şeklinde belirlemişlerdir. Ortaya çıkan bu soruna getirilen çözüm önerisi ise “öğretmenlerin derse planlı ve programlı bir şekilde girmesi” olmuştur. Birleştirilmiş sınıfların avantajlarına ilişkin soruya verilen cevaplarda öğretmen adayları “öğrencilerin az olduğu bölgelerde eğitimin devam etmesi” açısından birleştirilmiş sınıfların önemli olduğunu vurgulamışlardır. Birleştirilmiş sınıfların en önemli eğitsel üstünlüğü ise “öğretmensiz saatlerde kendi kendilerine çalışma yapan öğrencilerin bireysel çalışma alışkanlığı ediniyor olmaları” şeklinde belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğretmen adayları bağımsız sınıflarda uygulanan programın birleştirilmiş sınıflarda da aynen uygulanmasını haksız bir uygulama olarak görmüş ve birleştirilmiş sınıflara uygun bir program hazırlanması gerektiği konusunda görüş bildirmişlerdir. Birleştirilmiş sınıflara alternatif olarak ne tür bir yapılanma önerirsiniz sorusuna verdikleri cevaplarda öğretmen adayları başka bir yapılanma seçmek yerine “birleştirilmiş sınıfların şartlarının iyileştirilmeye çalışılmasının” etkili olacağı görüşünü savunmuşlardır.

Eğitim fakültelerinde verilen “Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim” dersinin daha verimli olabilmesi için öğretmen adayları “birleştirilmiş sınıflı köy okullarında zorunlu staj yapılması” gerektiğini düşünmektedirler. Öğretmen adaylarına göre gözlem yaptıkları staj okullarında öğretmenlerde görülen en önemli eksiklik öğretmenlerin birleştirilmiş sınıflarda öğretim yöntem ve teknikleri bakımında yetersiz olmalarıdır.

Elde edilen veriler ışığında yorumlamalar yapılmış sonuçlar bölümünde araştırmacı tarafından yargılara varılmış ve bu sonuçlara dayalı olarak öneriler geliştirilmiştir.

ABSTRACT

This research purposes to illustrate how the primary school teacher candidates are thinking about multigrade classes. The research is important because these teacher candidates may be a teacher in the multigrade classes in future. It is very important to point out their attention about multigrade classes.

The senior students who are studying in the Primary School Education Program at Gazi University have consisted of the area of this research. The research purposes to attain all aforementioned students. In representing of area, the researcher could reach to 239 senior students.

In this research, opinions of teacher candidates related to the problems of multigrade classes and solutions about them, advantage of multigrade classes, quality of “Instruction in Multigrade Classes” subject, quality of teachers of multigrade classes and applying the same program in multigrade and regular classes were exposed and evaluated.

In this research, both qualitative and quantitative research methods have been applied. Researcher carried out a survey which has been improved by researcher to 202 teacher candidates. These data have been processed by frequency and percentage tests and commented by researcher. The researcher has interviewed with the other 37 teacher candidates. These data have been presented by descriptive method.

Teacher candidates have determined the biggest problem of multigrade classes as “distracting the attention” and the solution of this problem is “Multigrade classes teachers need to make plan and program for their lessons.” According to the teacher candidates, the most important advantage of multigrade classes is “Ensure to continue of education in rural areas” and finally the best educational advantage of multigrade classes is “the students obtain the habits of studying individually.” Teacher candidates have negative opinions about applying the same program in

multigrade and regular classes. They recommended preparing a new instructional program for multigrade classes. They have suggested making better the conditions of multigrade classes for the question of “According to your opinions what is the alternative constitution instead of multigrade classes.”

Teacher candidates’ opinions about “Instruction in Multigrade Classes” course is “throughout this course they should be trained in multigrade classes in rural areas to observe students and teachers.” According to teacher candidates, multigrade teachers aren’t successful applying appropriate methods and techniques for multigrade classes.

The researcher has commented according to data and reached some results in results section of this research. Lastly, demanding on these results the researcher has given some suggestions.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI	i
ÖN SÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vii
TABLOLAR LİSTESİ	x
BÖLÜM	
1. GİRİŞ	1
Problem Cümlesi	4
Alt Problemler	4
Araştırmanın Önemi	5
Sınırlılıklar	6
Tanımlar	6
Kısaltmalar	6
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. Birleştirilmiş Sınıf Kavramı	7
2.2. Dünyada Birleştirilmiş Sınıfların Ortaya Çıkışı ve Gelişimi	8
2.3. Türkiye’de Birleştirilmiş Sınıfların Ortaya Çıkışı ve Gelişimi	10
2.4. Birleştirilmiş Sınıf Uygulamasının Ortaya Çıkmasındaki Etkenler	12
2.5. Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim Stratejileri	13

2.5.1. Tüm Sınıf Öğretimi	14
2.5.2. Bireysel Öğretim	14
2.5.3. Grup Öğretimi.	15
2.5.3.1. Seviye Grupları.....	15
2.5.3.2. İlgi Grupları.....	17
2.5.3.2.1. Seviye ve İlgi Gruplarının Yararları	17
2.5.3.2.2. Seviye ve İlgi Gruplarının Sınırlılıkları.....	17
2.5.3.3. Yaş Grupları.....	18
2.5.3.4. Sosyal Gruplar.....	19
2.5.3.5. Birleştirilmiş Sınıflarda Grup Çalışmasının Başarılı Olabilmesi İçin Gerekli Faktörler.....	19
2.5.4. Öğretmenli Ders Saatleri.....	21
2.5.5. Ödevli Ders Saatleri	21
2.5.5.1. Öğrencilerin Kendi Kendilerine Çalışmaları.....	22
2.6. Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretmen ve Derslik Sayısına Göre Öğrencilerin Birleştirilmesi.....	23
2.7. Birleştirilmiş Sınıf Uygulamasının Avantajları	24
2.8. Birleştirilmiş Sınıf Uygulamasının Sınırlılıkları.....	27
2.9. Birleştirilmiş Sınıflarda Etkili Öğretim Nasıl Olmalıdır?.....	32
2.10. Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretimde Başarıyı Etkileyen Öğretimsel Boyutlar ...	34
2.11. İlköğretim Programı (1–5) Ünite Ve Temalarının Birleştirilmiş Sınıflarda İşlenişine İlişkin Esaslar.....	35
2.12. Birleştirilmiş Sınıflarda “Öğretmen”	38
2.13. Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim Dersinin İçeriği	39
2.14. İlgili Araştırmalar.....	40

2.14.1. Türkiye’de Yapılan Araştırmalar	40
2.14.2 Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	43
3. YÖNTEM.....	48
3.1. Araştırma Modeli	48
3.2. Çalışma Evreni ve Örneklem	48
3.3. Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması	49
3.4. Toplanan Verilerin Analizi	50
4. BULGULAR VE YORUM.....	51
4.1. Gözlem Tekniği Kullanılarak Toplanan Verilerin Betimsel Analiz ve Yorumu	51
4.2. Anket Tekniği Kullanılarak Toplanan Verilerin Yorumu.....	74
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	85
5.1. Sonuçlar	85
5.2. Öneriler	89
KAYNAKÇA.....	90
EKLER.....	94
Ek 1: Anket Formu.....	96
Ek 2: Görüşme Soruları.....	101

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Birleştirilmiş Sınıf Türleri Öğretmen ve Öğrenci Sayıları	11
Tablo 2. Öğretmen ve Derslik Sayısına Gore Öğrencilerin Birleştirilmesi	23
Tablo 3. İlköğretim Programının Birleştirilmiş Sınıflarda Uygulanma Şekli.....	34
Tablo 4. Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Birleştirilmiş Sınıflarda Gözlem Yapıp Yapmadıklarına İlişkin Yüzde ve Frekans Değerleri	73
Tablo 5. Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Gözlem Yaptıkları Sınıflarda Bulunan Öğrenci Sayısı Değişkenine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri.....	73
Tablo 6. Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Gözlem Yaptıkları Sınıfların Birleştirilme Sayısı Değişkenine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri.....	74
Tablo 7. Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Birleştirilmiş Sınıflarda Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Yüzde ve Frekans Değerleri	75
Tablo 8. Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının En Önemli Olarak Nitelendirdikleri Soruna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	76
Tablo 9. Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Belirledikleri Sorunlara Getirdikleri Çözüm Önerilerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri	77
Tablo 10. Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Birleştirilmiş Sınıfların Avantajlarına İlişkin Görüşlerinin Yüzde ve Frekans Değerleri	78
Tablo 11. Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Birleştirilmiş Sınıfların Akademik Üstünlüğüne İlişkin Görüşlerinin Yüzde ve Frekans Değerleri	79

Tablo 12. Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Bağımsız Sınıflardaki Öğretim Programının Birleştirilmiş Sınıflarda Da Aynen Uygulanmasına İlişkin Görüşlerinin Yüzde ve Frekans Değerleri.....	80
Tablo 13. Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Birleştirilmiş Sınıflara Alternatif Olarak Belirledikleri Yapılanmalara İlişkin Görüşlerinin Yüzde ve Frekans Değerleri.....	81
Tablo 14. Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının “Birleştirilmiş Sınıflarlarda Öğretim” Dersinin Niteliğine İlişkin Görüşlerinin Yüzde ve Frekans Değerleri.....	82
Tablo 15. Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Birleştirilmiş Sınıflarda Görev Yapan Öğretmenlerin Niteliklerine İlişkin Görüşlerinin Yüzde ve Frekans Değerleri	83

I.BÖLÜM

GİRİŞ

Eğitim, bireyin çevresine uyum sağlayabilmesi, etrafında olup bitenleri anlamlandırabilmesi, değişim ve yenilikleri takip edebilmesi için önemli araçlardan biridir. Eğitim yoluyla birey kendini tanır, keşfeder, sahip olduğu yeteneklerin farkına varır ve bunları doğru şekilde kullanıp geliştirebilme olanağı bulur. Eğitim, farklı şekillerde tanımlanabilir. Bunlardan bazıları;

Eğitim:

- Bireyi özgürleştirme sürecidir.
- Yeteneklerin hep birden ve uyumlu olarak geliştirilmesidir.
- Bireye istenilen özellikleri kazandırma sürecidir.

İnsan hayatında vazgeçilmez bir öneme sahip olan eğitim örgün ya da yaygın olarak gerçekleştirilebilir. Yaygın eğitim günlük hayatta, ailede, arkadaşlar arasında, medya aracılığıyla veya değişik ortamlarda gerçekleştirilen, herhangi bir programı olmayan eğitim şeklidir. Örgün eğitim ise belirli amaçları olan, planlı, programlı, ilgili kurumlar tarafından gerçekleştirilen eğitimidir. Örgün eğitimin ilk basamağı ilköğretim kurumlarıdır. Öğrencilerin okulla tanıştıkları kurumlar olması ve onların ilerideki eğitim hayatlarını etkilemesi açısından ilköğretim okulları büyük öneme sahiptirler.

Türk eğitim sisteminde ilköğretim 8 yıllık bir süreyi kapsamaktadır. Bu sürenin ilk 5 yılına birinci kademe, son 3 yılına da ikinci kademe denir. Birinci ve ikinci kademeler birbirinden farklı eğitim öğretim özellikleri taşır. Birinci kademelerin ilk 3 yılına yani 1,2 ve 3. sınıflarına birinci devre, son iki yılı olan 4 ve 5. sınıflarına da ikinci devre denir (Akbaşlı ve Pilten, 1999, s.3).

Ülkemizde bazı bölgelerde öğrenci azlığı, öğretmen ve derslik yetersizliği gibi nedenlerden dolayı ilköğretim okullarının birinci kademesinde birinci ve ikinci devrelerde birleştirilmiş sınıf uygulaması görülmektedir. Birden fazla sınıfın birleştirilerek bir grup teşkil etmek suretiyle, bir öğretmen tarafından yetiştirilmesine birleştirilmiş sınıf öğretimi denir (Akbaşlı ve Pilten, 1999). Başka bir tanımla birleştirilmiş sınıflarda öğretim, farklı yaş, sınıf ve yeteneklerdeki öğrencilerin aynı grup içinde öğretim almalarıdır (Little, 1994).

Birleştirilmiş sınıflar, kendilerine özgü yapılanma şekilleri itibariyle bir takım eğitsel üstünlüklere ve sınırlılıklara sahiptirler. Farklı yaş seviyelerinin bir arada eğitim aldıkları bu sınıflarda, öğrenciler, sosyal gelişim ve bireysel öğrenme becerileri alanlarında bağımsız sınıflardaki öğrencilere nispeten kendilerini daha fazla geliştirme imkânı bulabilirken, birleştirilmiş sınıfların ekonomik ve fiziksel koşulları ise bu sınıfları tercih edilmeyen sınıflar haline getirmiştir. Bu durumu Brunswic ve Valerien (2004) şu şekilde özetlemişlerdir : “Gelişmekte olan ülkelerde birleştirilmiş sınıflar genellikle kötü bir imaja sahiptir. Bu onların eğitsel yapılarından değil, fiziksel olarak ve insan kaynakları bakımından yeterli olmamasından ve onların özel doğasına gerekli önemin verilmemesindedir”

Türkiye’de de birleştirilmiş sınıf uygulaması bir mecburiyet ve eğitim sistemimizin aksayan bir yönü olarak görülmektedir. Öğretmen, yönetici ve aileler birleştirilmiş sınıf uygulamasının, öğrencilerin başarılarını olumsuz etkilediğini düşünmektedirler. Ancak, Miller (1991) 11 ülkede birleştirilmiş sınıflar hakkında yapılan bir araştırmayı nitel olarak incelemiş ve birleştirilmiş sınıflarda okuyan öğrencilerin, akademik performanslarının, sosyal ilişkilerinin ya da davranışlarının olumsuz yönde etkilenmediği sonucuna ulaşmıştır.

Başka bir araştırmasında, Miller, birleştirilmiş sınıflarla bağımsız sınıflar arasındaki akademik başarıyla ilgili 13 deneysel çalışmayı incelemiş ve iki sınıf türü arasında anlamlı farklılıklar olmadığı sonucuna varmıştır. Bu veri açıkça birleştirilmiş sınıf uygulamasının uygulanabilir olduğunu ve bağımsız sınıflarda öğretime seçenek, eşit derecede etkileyici bir organizasyon olduğunu

desteklemektedir. Çok az sayıda veri, bağımsız sınıflarla birleştirilmiş sınıflar arasında, bağımsız sınıflar lehine anlamlı bir farklılık göstermektedir. Bu farklılıklar da okul yaşamının karmaşık ve değişken doğasından kaynaklanmaktadır (Miller, 1991).

Birleştirilmiş sınıflarda öğretim sadece Türkiye’de değil dünyanın hemen her yerinde rastlanan bir uygulamadır. Birleştirilmiş sınıflarda öğretimin sınırlılıkları ve yararları üzerine dünya genelinde araştırmalar yapılmış, bu yöntem kimi yerlerde özellikle tercih edilen bir uygulama olurken kimi bölgelerde ise birleştirilmiş sınıflara farklı seçenekler aranmıştır.

Türkiye’de birleştirilmiş sınıflar hakkında genel olarak iki farklı görüş benimsenmektedir. Uzmanların bir kısmı, birleştirilmiş sınıf uygulamasını, öğrenci, öğretmen ve derslik azlığından doğan problemlere çözüm getirdiği için faydalı bir yöntem olarak değerlendirirken; diğer kesim birleştirilmiş sınıfların sınırlılıkları üzerinde durarak farklı yöntemlerin bulunması gerektiğini savunmaktadır.

Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı’nda öğrenim görmekte olan sınıf öğretmeni adayları aynı zamanda birleştirilmiş sınıflarda görev yapacak olan öğretmen adaylarıdır. Teorik olarak son sınıfta iki kredilik birleştirilmiş sınıflarda öğretim dersini alan sınıf öğretmeni adayları bazı üniversitelerde belirli zaman dilimlerinde birleştirilmiş sınıflı köy okullarında stajlara katılarak gözlem yapma imkânı da bulmaktadırlar. Birleştirilmiş sınıfların işleyişi hakkında bilgi sahibi olabilmek açısından birleştirilmiş sınıflı köy okullarında gözlem yapan sınıf öğretmeni adaylarının görüşlerini almak önemlidir. Bu araştırmada Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı son sınıf öğrencilerinin birleştirilmiş sınıflar hakkındaki görüşlerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

Problem Cümlesi

Gazi Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı 4. sınıf öğrencilerinin birleştirilmiş sınıflar hakkındaki görüşleri nelerdir?

Alt problemler

Gazi Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı 4. sınıf öğrencilerinin;

1. Birleştirilmiş sınıflarda yaşanan sorunlar hakkındaki görüşleri nelerdir?
2. Birleştirilmiş sınıflarda yaşanan sorunlara getirilecek çözüm önerileri nelerdir?
3. Birleştirilmiş sınıf uygulamasının avantajlarına yönelik görüşleri nelerdir?
4. Bağımsız sınıflarda uygulanan öğretim programının birleştirilmiş sınıflarda da aynen uygulanması hakkındaki görüşleri nelerdir?
5. “Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim” dersinin niteliğine ilişkin görüşleri nelerdir?
6. Birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenlerin niteliklerine ilişkin görüşleri nelerdir?

Araştırmanın Önemi

İlköğretim okulları, öğrencilerin okulla ilk tanıştıkları kurumlar olmaları ve diğer öğretim seviyelerine temel teşkil etmeleri nedeniyle eğitim sistemi içerisinde büyük önem arz etmektedirler. Millî Eğitim Bakanlığı verilerine göre 2005-2006 yıllarında Türkiye’de ilköğretim okullarında okuyan 10.408.442 öğrencinin 561.795’i birleştirilmiş sınıflı okullarda öğretim görmektedir (<http://iogm.meb.gov.tr/pages.php?page=sube&id=2>). Aynı ortam içerisinde tek bir öğretmen tarafından birden fazla yaş ve seviyedeki öğrencilerin eğitim aldıkları sınıflar olan birleştirilmiş sınıflar Türk eğitim sisteminde oldukça tartışılan bir konudur.

Birleştirilmiş sınıf uygulaması, coğrafi, ekonomik ve sosyal nedenlerden dolayı, öğrenci, öğretmen ve derslik sıkıntısının yaşandığı kırsal bölgelerde eğitim-öğretimin aksamaması sorununa bir çözüm olarak doğmuştur. Türkiye’de ilköğretim birinci kademedeki sayıları hayli fazla olan birleştirilmiş sınıflar eğitimde büyük bir açığı kapatmakla birlikte bu sınıflara gerekli ilgi gösterilmemekte ve bu sınıflar “çağdışı” olarak nitelendirilerek çoğu zaman görmezden gelinmektedir. Literatür tarandığında birleştirilmiş sınıflar uygulaması ile ilgili çok az sayıda çalışmaya rastlanmaktadır. Oysa böylesine önemli bir işleve sahip olan birleştirilmiş sınıfların işleyişlerinin tartışılması ve bu sınıflara dikkat çekilmesi gerekmektedir.

Sınıf öğretmenliği ana bilim dalından mezun olan öğretmen adaylarının ilk görev yerleri büyük ihtimalle birleştirilmiş sınıflı köy okulları olmaktadır. Bu nedendir ki eğitim fakültelerinin sınıf öğretmenliği ana bilim dalında öğrenim gören öğrencilerin birleştirilmiş sınıflar konusunda yeterli donanıma sahip olmaları gerekmektedir. Şehir hayatına alışkın bir öğretmen adayı için köy şartlarında görev yapmak motivasyonu azaltıcı olabilmektedir. Bahsi geçen noktalar göz önüne alındığında, bu araştırma sınıf öğretmeni adaylarının köy hayatını veya kırsal yaşamı tanımaları, birleştirilmiş sınıflar hakkında bilgi sahibi olmaları ve ileride bu bölgelerde görev yapma olasılığına karşılık bu tür sınıfların olumlu ve olumsuz

özellikleri ile ilgili, yaptıkları gözlemler doğrultusunda, düşünüp, görüş bildirmeleri açısından önemlidir.

Sınırlılıklar

1. Araştırma 2007-2008 öğretim yılı ile sınırlıdır.
2. Araştırma Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı'nda öğrenim gören 4. sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.

Tanım

Birleştirilmiş Sınıf Öğretimi: Birden fazla sınıfın birleştirilerek bir grup teşkil etmek suretiyle bir öğretmen tarafından yetiştirilmesine birleştirilmiş sınıf öğretimi denir.

Kısaltmalar

VEA: Virjinya Eğitim Birliği

AEL: Appalachia Eğitim Laboratuvarı

II. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde birleştirilmiş sınıflarla ilgili yapılan literatür taramasına ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Birleştirilmiş Sınıf Kavramı

“Birden çok sınıfın birleştirilmesiyle oluşturulmuş bir öğrenci grubuyla bir öğretmen tarafından yapılan öğretime birleştirilmiş sınıflarda öğretim denir” (Köksal, 2003). Başka bir tanımla birleştirilmiş sınıflarda öğretim, farklı yaş, sınıf ve yeteneklerdeki öğrencilerin aynı grup içinde öğretim almalarıdır (Little, 1994). “Derslikler dikkate alınarak, öğrenci ve öğretmen sayısına göre bazen beş sınıf bir araya getirilirken, bazen de iki, üç ya da dört sınıf bir araya getirilir”(Çınar, 2004).

Literatürde birleştirilmiş sınıflar değişik şekillerde isimlendirilmişlerdir. Bu sınıflara ayrıştırılmış sınıflar (split grades), farklı yaş düzeylerinden oluşan sınıflar (multi-age classrooms), küme gruplaması (family groupings), döngüleşen sınıflar (looping classrooms) gibi isimler verilebilmektedir. Bu isimlerden bazıları olumlu anlamlar içerirken diğerleri daha olumsuz anlamlara sahiptirler. Seçilen kavramlar sıklıkla bir kişinin birleştirilmiş sınıflar hakkındaki düşüncelerini yansıtır (OECTA, s. 2). Küme gruplaması, farklı yaş düzeylerinden oluşan sınıflar ve döngülenen sınıflar terimlerini kullanan araştırmacı ve kuramcılar bu tür sınıflardaki öğrencilerin; birbirlerinden öğrenme ve birbirlerine öğretmede avantajlı olduklarını, kişiler arası yararlı beceriler geliştirdiklerini ve her yıl yeni bir öğretmen ve yeni kurallara uyum sağlamakla boşa geçen zamandan kurtulduklarını vurgularlar. Ayrıştırılmış sınıflar terimini kullananlar ise öğretmenin zamanı ve dikkati farklı sınıflar arasında paylaşıldığı

için, genellikle sakıncalı tarafların kazanımlardan daha ağır bastığını savunurlar (OECTA, s.2).

“Birleştirilmiş sınıflarda öğrenciler, öğretmenlerin rehberliğinde bireysel ve gruplar halinde çalışırlar. Bu nedenle birleştirilmiş sınıflı okullar, öğrenci merkezli okullardır ve en güzel aktif öğretim ortamlarıdır” (Tekışık, 2000, s.1).

Öğretim biçimi, birleştirilmiş sınıfları bağımsız sınıflardan ayıran en önemli farklılıktır. Birleştirilmiş sınıflarda öğrenciler, normal öğretimin yapıldığı bağımsız sınıflardan farklı olarak derslerin önemli bir bölümünü kendi kendilerine çalışarak ve öğrenerek geçirirler. Bu yüzden birleştirilmiş sınıflardaki öğrenciler kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu normal sınıftakilere göre daha fazla taşırlar (Fidan ve Baykul, 1997).

2.2. Dünyada Birleştirilmiş Sınıfların Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

19. yüzyılın sonlarında, dünya genelinde, ilkokulların büyük bir bölümü tek sınıflıydı. 20. yüzyılda bu model yerini kademeli olarak 5 veya 6 sınıftan oluşan, sınıfların aynı türden tasarlandığı, klasik model tabir edilen okullara bıraktı. 1960'ların sonlarında, eğitimin etkisinin artması ve kaynak yönetiminin iyileşmesiyle beraber, birleştirilmiş sınıflardan oluşan küçük okulları kaldırma girişimleri başladı. Fakat 1980'lerden itibaren bu anlayış tersine döndü ve bu "küçük okullar" dünyanın her yerinde tekrar işlevsel hale getirilmeye başlandı.

19.yüzyılın ikinci yarısında, Kuzey Amerika ve Avrupa'da birleştirilmiş sınıflar ilkokullarda yaygın olan model idi. Sanayi devrimi ve şehirleşme ile beraber, bu sistem, yerini homojen yaş ve seviyeleri içeren klasik sisteme bıraktı. Bununla beraber kırsal kesimlerde birleştirilmiş sınıflı okullar var olmaya devam etti. 1960'larda ilkokulları etkili ve kaliteli hale getirmek amacıyla, bu ülkeler, birleştirilmiş sınıflı okulları azaltmak için araştırmalar yapmaya başladılar bunun içinde öğrencileri okul servisleriyle taşıma yolunu seçtiler. Bu hareket İsveç'te

başladı ve hızla diğer ülkelere yayıldı. Amaç eğitimi nasıl daha kaliteli hale getirebiliriz sorusuna cevap bulmaktı.

O dönemde, gelişmekte olan ülkeler tamamen farklı bir problemle karşı karşıyaydı. Gelişmekte olan ülkeler, eğitimi nasıl daha kaliteli hale getirebiliriz sorusuna cevap bulmaktan ziyade, eğitim verebilmenin en iyi yolu nedir, nasıl eğitim verebiliriz konularına ve birçok öğrencinin okula gitmiyor olması sorununa çözüm aramaktaydı. Gelişmekte olan ülkelerde, kentlerde bağımsız sınıflar yaygın şekil iken fakir kırsal bölge okulları şehirlerde meydana gelen ve giderek kırsal bölge üzerinde baskı unsuru olan hızlı sosyal değişim yüzünden terk edildiler

Kuzey ülkelerinde, 1980'lerde eğitimsel, coğrafik, ekonomik ve sosyal nedenlerden ve kırsal alanları canlandırma hareketlerinden dolayı birleştirilmiş sınıflar tekrar önem kazandı ve hatta ilgi odağı haline geldi.

Avustralya'da coğrafi nedenlerden dolayı bu tür okullar daima önemini sürdürdü.

Birçok Avrupa ülkesi, Amerika ve Kanada 1980' ler de birleştirilmiş sınıfları tekrar işlevsel hale getirdiler ve bu sınıfları nüfus yoğunluğunun düşük olduğu bölgelerde etkili bir eğitimsel yapı olarak gördüler. Bu hareketin sürdürülmesiyle, gelişmekte olan ülkelerde eğitime yardım eden kuruluşlar birleştirilmiş sınıflara yeniden önem atfettiler. Son 20 yıl içerisinde, birleştirilmiş sınıflarla ilgili Latin Amerika ve Asya'da birçok proje yapıldı.

Dünya genelinde, her ne kadar, zaman zaman birleştirilmiş sınıflara olumsuz bir bakış açısıyla bakılsa da, bu sınıfların gerekli eğitimsel şartlar sağlandığı takdirde etkili olacakları düşünülmektedir. İnsan kaynaklarının ve bütçenin sınırlı olduğu yerlerde, eğitime erişebilme açısından, birçok ülkede, birleştirilmiş sınıflar, can alıcı bir rol oynamaktadırlar (Bu bölüm Brunswic ve Valerien (2004)'den özetlenmiştir).

2.3. Türkiye’de Birleştirilmiş Sınıfların Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

1930 yılında, köyde yaşayan çocukları köy şartlarına ve ihtiyaçlarına göre yetiştirmek amacıyla ‘‘Köy Mektepleri Müfredat Programı’’ çıkarılmıştır. 1939’da toplanan 1. Milli Eğitim Şurası’nda üç sınıflı, tek öğretmenli köy okulları beş sınıfa çıkarılmış ve bu okullar için hazırlanan ‘‘Köy İlkokul Program Projesi’’ 1948 yılına kadar uygulanmıştır. 1948’de şehir ve köy okullarının programları birleştirilip geliştirilerek ‘‘1948 İlkokul Programı’’ hazırlanmış ve uygulamaya konulmuştur. 1968 yılına kadar bağımsız sınıflar programı birleştirilmiş sınıflarda da 20 yıl uygulanmıştır (Tekışık, 2000, s.1).

Türkiye’de 1950-1968 yılları arasında öğretim programlarıyla ilgili deneysel nitelikte çalışmalar sürdürülmüş, başka ülkelerdeki uygulamalar incelenmiş ve bu alanda uzman kişiler yetiştirilmiştir (Şahin, 2007). 1951’de Amerika’dan, köy okullarımızı incelemek üzere çağrılan Prof. K.V.Wofford’un bize salık verdiği üzere ‘‘sınıf sistemi’’ yerine ‘‘grup sistemi’’ uygulanmıştır. Bu sistemin amacı 1. 2. ve 3. sınıfları bir grup 4. ve 5. sınıfları da ayrı bir grup altında birleştirilerek bir grup içinde her yıl birbirine eşit güçlükte öğretim programları uygulamaktır (Binbaşoğlu, 1999).

1954’te Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Amerika’ya gönderilip birleştirilmiş sınıflar hakkında eğitim alan 25 kişilik bir öğretmen grubu ülkemizin çeşitli bölgelerinde incelemeler yapmıştır. Bu çalışmalar sonucunda ‘‘Bolu Köy Deneme Okulları Program Taslağı’’ hazırlanmış ve Bolu deneme okullarında uygulamaya konmuştur (Tekışık, 2000).

1962 yılında, 108 eğitimci ve ilgiliden oluşan büyük bir grup tarafından; bağımsız sınıflar için ayrı, birleştirilmiş sınıflar için ayrı olmak üzere yeni bir program taslağı hazırlanmıştır. Bu taslak program; 1962-1963 öğretim yılında yurdumuzu çeşitli yörelerden temsil etmek üzere 14 ilden seçilen 106 tek ve iki öğretmenli

birleştirilmiş sınıflı köy okulları ile bağımsız sınıflı kasaba ve şehir okullarında uygulamaya konmuştur. 1962 program taslağı, 1964-1965 öğretim yılından itibaren, 1968 yılına kadar, uygulama sahası genişletilerek 1881 okulda 10099 öğretmen tarafından, 470250 öğrenciye uygulanmıştır. 1962 ilkokul program taslağı, altı yıllık uygulama sonuçlarına göre değerlendirilip geliştirildikten sonra, Talim ve Terbiye Kurulu'nun 1 Temmuz 1968 tarih ve 171 sayılı kararı ile "1968 İlkokul Programı" olarak kabul edilmiştir (Tekışık, 2000, s.1).

1968 yılından 2000–2001 öğretim yılına kadar "Birleştirilmiş Sınıflar Programı" İlkokul (İlköğretim I. Kademe) programı içinde ayrı bir program olarak yer almaktaydı. 2000–2001 öğretim yılından itibaren değişikliğe gidildi. Talim ve Terbiye Kurulu'nun 18.05.2000 tarih ve 122 sayılı kararıyla 2000–2001 öğretim yılından itibaren uygulamadan kaldırılan programların yerine, bağımsız sınıflarda uygulanan; "Fen Bilgisi", "Sosyal Bilgiler" ve "Hayat Bilgisi" programlarının birleştirilmiş sınıflarda da okutulması kararlaştırıldı.

Bu uygulama ile

1. İlköğretim okullarında aynı programın uygulanması,
2. Eğitim-öğretimde birlik ve bütünlüğün sağlanması,
3. İlköğretim okullarında program farklılığından doğan sınıf uyumsuzluklarının ortadan kaldırılması,
4. Ölçme ve değerlendirmede, üst öğrenime yönlendirmede bütünlüğün sağlanması, hedeflenmişti (Yıldırım, 2008).

Türkiye'de MEB 2005–2006 eğitim-öğretim yılı verilerine göre; 16.069 ilköğretim okulunda 561.795 öğrenci birleştirilmiş sınıflı okullarda eğitim görmektedir. Birleştirilmiş sınıf uygulaması Türkiye'nin bütün illerinde uygulanmaktadır. Birleştirilmiş sınıf uygulaması kapsamındaki öğrencilerden 214,398'i iki, 167,053'u üç, 16,035'i de dört sınıf bir arada öğrenim görmektedir.

Beş sınıf bir arada öğrenim gören öğrenci sayısı ise 164 bin 309'a ulaşmıştır. Birleştirilmiş sınıflarda eğitim veren öğretmen sayısı 26,470'dir. Türkiye'de ilköğretim okullarının % 47'si birleştirilmiş sınıf içeren okullardır. İlköğretim kademesinde görev yapan toplam 368,091 öğretmenden 26,470'i birleştirilmiş sınıflarda görev yapmaktadır (yaklaşık%7'si) (<http://iogm.meb.gov.tr/pages.php?page=sube&id=2>).

Tablo 1. Birleştirilmiş Sınıf Türleri Öğretmen Ve Öğrenci Sayıları

	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı
2 Sınıf Bir Arada	9923	214,398
3 Sınıf Bir Arada	7788	167,053
4 Sınıf Bir Arada	969	16,035
5 Sınıf Bir Arada	7790	164,309
Toplam	26470	561,795

2.4. Birleştirilmiş Sınıf Uygulamasının Ortaya Çıkmasındaki Etkenler

Birleştirilmiş sınıfların ortaya çıkmasında farklı etkenler rol oynamaktadır. Özellikle köylerden kentlere göçün yoğun olarak yaşandığı bölgelerde öğrenci sayısındaki azalmalar nedeniyle öğretim birleştirilmiş sınıflarda verilmeye başlanmış, böylece yeni derslik açma ve fazla sayıda öğretmen gönderme ihtiyacı ortadan kaldırılarak nispeten ekonomik bir çözüm yolu bulunmuştur.

35-40 öğrencinin bulunduğu bir köye, beş derslikli okul yapmak ve beş öğretmen görevlendirmek yerine tek derslikli bir okul yaparak tek öğretmen görevlendirmek, öğrenci sayısının 60-70 olduğu bir köyde ise iki derslikli okul yaparak iki öğretmen görevlendirmek daha ekonomiktir (Köksal, 2009, s.14).

Ekonomik nedenlerin yanı sıra kırsal bölgelerde yerleşim yerlerinin dağınık olması ve nüfus azlığı gibi coğrafik ve demografik nedenler de birleştirilmiş

sınıfların var olma sebeplerindedir. Ayrıca ‘‘yakın zamanda uygulamaya geçirilen ‘‘taşımalı eğitim’’ yerine öğrenci azlığından kapanan köy okullarının açılması birleştirilmiş sınıfları gündeme getirmektedir’’(Erdem, 2004, s.11).

Birleştirilmiş sınıflar çoğunlukla bir gereklilik sonucu kurulmuş olsalar da bazen de politik ve eğitimsel nedenlerden dolayı maksatlı bir tercih olurlar (Brunswic ve Valerien, 2004):

-Gereklilik sonucu kurulan birleştirilmiş sınıfların oluşturulma nedenleri

Coğrafi ve Nüfusal Kısıtlamalar: Dağınık yerleşim alanları, düşük nüfus yoğunluğu, azalan nüfus yoğunluğunun sonucu olarak köyden kente göç ya da dış göç, merkezden uzak yerlerde küçük okulların bulunması, bağımsız sınıflardan birleştirilmiş sınıflara geçişi zorunlu kılar.

Yönetimsel ve Eğitimsel Problemler: Devamsızlık, öğretmenlerin eksikliği ya da ayrılması, üst sınıflarda öğrenci sayısının yetersizliği, bazı sınıflarda öğrenci sayısının aşırı fazla olması, ailelerin okullar arası yarışta adaletsizlik olduğunu düşünmeleri birleştirilmiş sınıflara geçişi zorunlu kılar.

-Tercih sonucu kurulan birleştirilmiş sınıfların oluşturulma nedenleri

Politik Nedenler: Birleştirilmiş sınıfların kurulmasındaki politik nedenler bölgesel gelişme ve şehirlere kaçışı durdurma çabalarıyla ilgilidir.

Eğitimsel Nedenler: Yenilikçi öğretmenlerden oluşan gruplar tarafından birleştirilmiş sınıflarda öğretimin tercih edilmesi durumudur.

Köksal (2003)’a göre birleştirilmiş sınıf uygulamasının üç temel nedeni vardır. Bunlar: öğrenci sayısının azlığı, öğretmen sayısının yetersizliği ve derslik sayısının azlığıdır.

2.5. Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim Stratejileri

Birleştirilmiş sınıflar farklı sınıf seviyelerindeki öğrencilerin bir arada eğitim aldıkları sınıflar olmaları nedeniyle birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenler bağımsız sınıflarda kullanılan öğretim stratejilerine ek olarak birleştirilmiş sınıflara özgü farklı yöntemler de kullanmalıdırlar. Bu stratejilerden bazıları şunlardır:

2.5.1. Tüm sınıf öğretimi

Bu stratejide, tüm öğrenciler tek bir sınıfmış gibi düşünülür. Zamandan ve emekten tasarruf edilen bir yöntemdir. Bu yöntem çoğunlukla beden eğitimi, müzik, ahlak eğitimi, sanat eğitimi gibi tüm öğrenciler için genel bilgi gerektiren dersler için uygundur (UNESCO, 1988).

Öğretmenler birleştirilmiş sınıflarda birden fazla sınıfla öğretim yapmak durumunda olduklarından programı yetiştirebilmek için zamanı etkili kullanmalıdırlar. Bu sebepten genel bilgi gerektiren dersler için A grubunda bulunan 1.,2. ve 3. sınıflar tek bir grup olarak; B grubunu oluşturan 4. ve 5. sınıflarda ayrı bir grup olarak düşünülür ve bu gruplarda dersler ortak işlenir.

2.5.2. Bireysel öğretim

Öğretmenin öğrencileriyle bire bir çalışmasını gerektiren bu yöntem oldukça etkili bir yöntemdir. Tüm öğrencilere bireysel olarak oturdukları yerden çalışabilecekleri aktiviteler verilir ve öğrenciler bu aktivitelerle meşgulken öğretmen bireysel yardıma ihtiyacı olan öğrencilerle ilgilenebilir (UNESCO, 1988).

Birleştirilmiş sınıflarda özellikle birinci sınıf öğrencileri ile erken ve geç öğrenen öğrenciler için bireysel öğretim modelini uygulamak gerekmektedir. Okuma yazmayı yeni öğrenen öğrenciler için öğretmen rehberliği son derece önemli olduğundan diğer grupların ödevli ders saatlerinde öğretmenin birinci sınıflarla

birebir ilgilenmesi etkili bir strateji olabilmektedir. Benzer şekilde, bu metodunu kullanmak erken veya geç öğrenen öğrencilerin dersten kopmalarını önleyici olabilir.

2.5.3. Grup öğretimi

Öğrencilerin bir grup içerisinde daha iyi öğrendikleri ve gelişim gösterdikleri düşünülür. Grup çalışmaları öğretmenlere öğrencilerinin her birini grup içinde gözlemleyip kişisel ihtiyaçlarını görmesi hususunda fırsat verir (UNESCO, 1988).

Birleştirilmiş sınıflarda öğrencileri seviyelerine göre gruplara ayırıp, ihtiyaçlarına göre ders işlemek en önemli noktadır. Birleştirilmiş sınıflarda gruplar çeşitli şekillerde oluşturulabilir:

2.5.3.1. Seviye grupları

Kalabalık öğrenci gruplarıyla yapılan öğretimde öğrencilerle teker teker hazır bulunuşluk düzeylerine uygun bireysel öğretim yapabilmek olanaksızdır. Bu gruptaki öğrencilerin tüm derslerde aynı başarıyı göstermeleri de çok güçtür. Çünkü bu öğrencilerin bireysel farklılıkları okuldaki öğrenme başarılarına da etki etmektedir (Köksal, 2009, s.51).

Bilimdeki gelişmeler aynı yaş ve sınıf düzeyindeki çocukların gelişim ve öğrenme düzeylerinin farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Öğrenme-öğretme sürecinde bu farklılıkların dikkate alındığı bir öğretim sürecinin her bir öğrencinin bireysel gelişimine katkı sağlayabilmesi söz konusu olabilir (Taşdemir, 2000). Seviye kümeleri birleştirilmiş sınıf öğretmenlerinin her bir öğrenciyle ayrı ayrı ilgilenme imkânı bulunmadığından olumsuzlukları asgari düzeye indirmek için oluşturmak zorunda olduğu kümelerdir (Köksal, 2003).

Belli bir bilgi ve beceri alanında birbirlerine yakın düzeyde bulunan öğrencilerin birlikte çalışmak üzere oluşturdukları gruba “seviye grubu” denir (Erdem, 2004).

İlköğretim programının öğretim anlayışına göre, bir sınıfta veya devrede(birleştirilmiş sınıflı okulların A ve B gruplarında) veyahut bir okulda, ifade ve beceri derslerinde – özellikle Türkçe ve Matematik derslerinde- öğrencilerin bu derslerdeki başarı durumları dikkate alınarak seviye grupları teşkil edilmelidir (Tasdemir, 2000). Mesela, belli bir sınıfta matematik derslerinde bütün öğrencilerin aynı derecede başarı göstermeleri mümkün olmadığından; güçlerine uygun seviye grupları kurulur. Bu gruplarda belli bir sayıda öğrencinin olması aranmaz. Bir gruba on veya daha fazla öğrenci katılabilir. Matematikte normalin altında olan çocuklardan teşkil edilen seviye grubunda bulunan öğrencilerin, okumadan da aynı seviye grubunda bulunması gerekmez. Matematikte normalin üstünde başarı gösteren bir çocuk okumada normal veya normalin altında olabilir. Bunun aksi de mümkündür (Fidan ve Baykul, 1997).

Seviye grubu uygulamaları, öğrencilere grup içinde bireysel çalışma hızlarına göre birlikte öğrenme fırsatı sağlar. Örneğin sınıfta ileri seviyede olan öğrenciler, sınıf düzeyine göre verilen ödevler kendilerine kolay geldiği için sıkılırlar ve öğrenme istekleri de azalır. Oysa ileri seviyedeki öğrencilerden oluşturulan gruba verilecek ödevlerin, öğrencilerin seviyelerine uygun olması halinde öğrencilerin rekabet duyguları bir yarışma ortamı oluşturacağından çalışma ve öğrenme daha verimli olur (Akbaşlı ve Pilten, 1999, s.21).

Seviye grupları yeterli ölçüde gözleme dayalı olarak oluşturulmalıdır. Gözlemlere öğretim yılının başında başlanmalı ve yıl boyunca devam edilmelidir. Zamanla gözlemlere dayalı olarak öğrenciler, düzeylerine uygun gruba yerleştirilmelidir (Köksal, 2009, s.51).

Öğrenciler bu gruplamanın farkında olmamalıdır. Bunun için sabit oturuş düzeni yerine farklı şekillerde ve sık sık gruplara dayalı öğretime yer verilmelidir (Tasdemir, 2000). Ayrıca öğrenciler genel olarak düzey olarak düşük gördükleri grubun üyesi olmak istemezler. Böyle bir grubun üyesi olduklarını kabullenmek zordur. Aynı şekilde öğrencinin kendini ileri düzeyde gördükleri bir grubun üyesi

olarak görmeleri de aşırı güven ve buna bağlı olarak bir takım olumsuz gelişmelere neden olabilir (Erdem, 2004).

“Normal ve normalin altında başarısı görülen öğrencilerin yıl boyunca aynı seviye grubunda kalmasına meydan verilmemelidir. Bir süre sonra öğrenci istenilen gelişmeyi gösterince daha ileri seviyedeki gruba geçirilmelidir” (Fidan ve Baykul, 1997, s.26).

2.5.3.2. İlgı grupları

Birleştirilmiş sınıflarda, öğrencilerin ilgi duydukları konularda çalışmalarını sağlamak için ilgi grupları oluşturulur.

“İlgı grupları en az 3 en çok 7 öğrenciden oluşur. Farklı görüşleri oylama gereksinimi duyulduğunda, öğrenci sayısının tek olması öğretmenin işini kolaylaştırır” (Köksal, 2009, s.53).

“Bu tür ilgi grupları için projeler geliştirmek, gezi ve gözlem çalışmaları ile deneysel çalışmalara çocukları özendirmek gerekir. İlgiye dayalı çalışmalar öğrencilerin bazı istidat ve yeteneklerinin ortaya çıkmasına ve geliştirilmesine fırsat hazırlar” (Fidan ve Baykul, 1997, s.26).

“Öğretmen sınıfındaki tüm öğrencilerin ilgi alanlarını, yeteneklerini, bilgi düzeylerini vb. özelliklerini belirlemeye dönük gözlemlere sahip olmalıdır. Bunu gerçekleştirebilmek için sınıfı tanıma çalışmalarına daha fazla önem vermelidir” (Taşdemir, 2000).

2.5.3.2.1. Seviye ve ilgi gruplarının yararları

- Planlı iş yapma ve birlikte planlama alışkanlığı kazandırır.

- Öğrenci ilgi ve gereksinimine uygun bir konuyu öğrenmek için kendi isteğiyle bir kümede görev alırsa, daha istekli çalışır ve daha başarılı olur.
- Bir grubun üyesi olarak, diğer grup üyeleriyle bir şeyleri paylaşmak ve yardımlaşmak kendilerine olan güveni artırır.
- Sorumluluk alma, verilen görevi yerine getirme, karşılaştırma yapabilme, tartışma, inceleme, dinleme, eleştirme, paylaşma gibi becerileri kazanırlar ve geliştirirler.
- Öğrenciler, ezber yerine, yaparak-yaşayarak öğrenme yaşantıları kazandıklarından dolayı dersleri daha çok sevecek ve ilgiyle izleyecektir (Erdem, 2004; Köksal, 2003).

2.5.3.2.2. Seviye ve ilgi gruplarının sınırlılıkları

- Birleştirilmiş sınıflı okullarda yeterli araç-gerecin bulunmaması, etkinliklerin etsizi ve verimsiz olmasına neden olabilir.
- Öğretmenin, grup çalışması konusunda yeterli bilgiye ya da deneyime sahip olmaması çalışmalarını sınırlayabilir.
- Öğrencilerin grup çalışmasına önceden yeterince hazırlanıp gelmemeleri sınıf içerisinde yapılacak çalışmaların etkililiğini sınırlayabilir.
- Zamanın sınırlı olması ilgi ve seviye gruplarıyla etkili ve verimli çalışmayı sınırlayabilir (Erdem, 2004; Köksal, 2003).

2.5.3.3. Yaş grupları

Bu tarz gruplandırma öğrencilerin kronolojik yaşlarına dayanır. Bu gruplar aynı yaştaki öğrencilerin gelişim hızının az çok aynı olacağı düşüncesine dayanılarak oluşturulur (UNESCO, 1988).

2.5.3.4. Sosyal gruplar

Birbirlerine yakın ve arkadaşlık bağları güçlü olan öğrencilerin oluşturdukları gruptur. Bu tür gruplar akran yarışının negatif etkilerini ortadan kaldırırken sınıfta olumlu bir atmosfer oluşmasını sağlar (UNESCO, 1988).

Birleştirilmiş sınıflarda farklı yaş ve seviyedeki öğrencilerin oluşturacakları sosyal gruplar yaşça büyük öğrencilerin diğerlerine rehberlik edip yardımcı olmaları açısından önem taşımaktadır. Özellikle proje ödevlerinde sosyal grup çalışması yararlı bir yöntem olabilmektedir.

2.5.3.6. Birleştirilmiş sınıflarda grup çalışmasının başarılı olabilmesi için gerekli faktörler

Birleştirilmiş sınıflarda gruplar halinde çalışması onun en önemli avantajıdır. Öncelikle ve en önemli şekilde bu çalışma geniş bir yaş ve yetenek aralığındaki öğrencilerin bağımsız bir birim olarak görülmesini sağlayarak bir problemin üstesinden gelir ve öğretmenin zamanını farklı yaştaki gruplar arasında etkili bir biçimde kullanmasına izin verir. Kaynakların çok olmadığı yerde grup çalışması ulaşılabilen kaynakların en iyi şekilde değerlendirilmesini sağlar. Üstelik bir küçük gruba üye olma öğrenciler için belirgin yarar sağlar. Hem kendi öğrenmeleri için daha büyük bir sorumluluk almaları hem de liderlik ve birlikte çalışma yeteneklerini denemeleri için daha çok fırsat sağlar (Sigsworth ve Solstad, 2001).

Grup çalışması bir öğrenme metodu olarak kullanılacaksa başarılı olabilmesi için önemli faktörler vardır. Bunlar (Sigsworth ve Solstad, 2001):

Açıklık: Eğer bir grup, bir süre için, bağımsız olarak çalışacaksa üyeler amaçlarını ve görevlerinin ölçülerini açık bir şekilde anlamış olmalıdır.

Kaynaklar: Grubun kullanması gereken materyaller yeterli olmalı ve üyeler öğretmenin isteği gerekmeksizin hangi ek kaynakları sağlayabileceklerinden emin olmalılardır.

Liderlik ve asistanlık: Grup üyelerinin öğretmen herhangi bir şeyle meşgulken kimden yardım alabileceklerini bilmeye ihtiyaçları vardır. Bu demektir ki üyeler öğretmenin ve onların uyabileceği bir lidere sahip olmalıdır.

Görev tamamlama: Farklı grupların eş zamanlı olarak çalışması zordur. Denetlenmeyen gruptaki öğrenciler sıklıkla öğretmenin birlikte çalıştığı öğrencilerden önce çalışmalarını bitirirler. Görevlerini bitiren öğrenciler dersin geri kalanını nasıl geçireceklerini bilmek zorundadır. Örneğin; okuyarak, başka çalışmaları tamamlayarak, alıştırmayı yaparak ya da kişisel çalışmasını sürdürerek.

Kendini izleme: Öğretmensiz çalışan gruptaki öğrenciler, yaptıkları ödevlerle ilgili hedefleri bilmezlerse bocalarlar. Hedeflerin belirtildiği ödevler öğrencilerin ne yaptıklarını anlamalarına ve kendi hedeflerini oluşturmalarına yardımcı olur. Ancak bu süreç içerisinde de öğretmenin yardımı gerekmektedir. Öğretmensiz çalışan gruptaki öğrencilerin kendilerini izlemesi ve hedefler oluşturması için öğretmen veya başka büyük diğer grup öğrencileri onlara yardımcı olmalıdır.

Öğretmen izlemesi: Öğretmen bir grupla öğretme işini yaparken diğer gruptaki öğrencilerin görevlerini yapmama olasılığı vardır. Öğretmenin denetlenmeyen grubu aktivitelerini yapması için uyarması önemlidir. Öğretmen bir grupla çalışırken bütün sınıfın aktivitelerini izler olmalıdır.

Çalışma yöntemi: Öğrenciler ne yapacaklarını bildikleri zaman kendilerini güvende hissederler. Bu bağlamda onlara çalışma yöntemlerine yardım edecek düzenli bir çalışma çevresi oluşturulmalıdır.

2.5.4. Öğretmenli ders saatleri

Birleştirilmiş sınıflarda öğretmenli saatler öğretmenin öğrencilerle doğrudan doğruya ilgileneceği saatlerdir. Öğretmenli derslerde öğretmen öğrencilere kılavuzluk eder kazandırılmak istenen bilgi, tutum ve beceriyi kazandırıcı etkinlikleri öğrencilerle birlikte yapar (Erdem, 2004). Öğretmen birlikte bulunduğu öğrencilerle ders yaparken diğer öğrencilerin dikkatini üzerine çekmeden derste kazandırılması istenen davranışların öğrenci tarafından yapılmasına yol gösterir, çeşitli araç ve gereçler kullanarak önemli noktaları vurgular ve öğrencilerin tereddütlerini giderir (Fidan ve Baykul, 1997).

Öğretmenli derslerin, öğretmensiz geçen ders saatleriyle bir bütünlük oluşturması beklenir. Bu amaçla öğretmenli ders saatinde öğretmen öğrenci için kendi kendine çalışma yapacakları saatlerdeki ödev ve çalışmalarına açıklık getirir. Çeşitli örnekler vererek, öğrencilerin benzer durumlarda kendi kendilerine daha güvenli ve rahat çalışmalarını sağlayabilir. Öğretmenli derslerde öğrencilerin, kendi kendilerine öğrenmeleri güç olan konulara öncelik verilmesi gerekir. Türkçe, matematik, fen bilgisi gibi derslerde öğrencilerin kendi başlarına öğrenemeyecekleri konular öğretmen tarafından ele alınmalıdır (Fidan ve Baykul, 1997). Öğrencilerin kendi kendilerine yaptıkları çalışmalar zaman zaman öğretmenli derslerde grupça değerlendirilmelidir. Böylece öğrenciler yanlışlarını düzeltme, eksiklerini tamamlama ve kendilerini geliştirme imkânı bulurlar (Akbaşlı ve Pilten, 1999).

2.5.5. Ödevli ders saatleri

“Birleştirilmiş sınıflardaki öğretimin başarısı önemli ölçüde öğretmensiz geçen derslerde öğrencilerin kendi kendilerine yaptıkları çalışmalara bağlıdır”(Fidan

ve Baykul, 1997). Öğretmen sınıftaki bir grupla ilgilenirken diğer gruplar öğretmenin kendilerine verdiği ödevler üzerinde bireysel olarak çalışmak durumundadırlar.

Öğretmenin yönetiminde yapılmayan çalışmaların rastlantıya bırakılmaması için öğrencilere hangi etkinliklerde bulunacakları önceden sözlü ve yazılı açıklamalarla öğrencilere duyurulmalıdır. Bu amaçla öğretmensiz geçen derslerde öğretmen öğrencilerle birlikte yapılacak çalışmaları planlar, ödevleri verir. Ödevlerin nasıl yapılacağı başvuru kitapları, araç gereçlerin neler olacağı bunlardan nasıl yararlanılacağı ve çalışmalar sonunda elde edilecek sonuçlar ayrı ayrı tespit edilir (Akbaşlı ve Pilten, 1999, s.20).

Öğretmensiz geçen kendi kendine çalışma derslerinde başarılı olmak verimli çalışma ve öğrenme tekniklerine sahip olmaya bağlıdır. Bu nedenle çocuklara sürekli olarak, verimli çalışma teknikleri, okuduğunu anlama, sessiz okuma, not alma, özet çıkarma, sözlük kullanma, harita okuma, gözlem yapma, kompozisyon yazma gibi temel çalışma tekniklerine ait beceriler kazandırılmalıdır (Fidan ve Baykul, 1997).

2.5.5.1. Öğrencilerin kendi kendilerine çalışmaları

Birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenlerin öğrencilere nitelikli rehberlik yapar hale gelmesi ve birleştirilmiş sınıflarda okuyan öğrencilerin kendi kendilerine çalışma alışkanlığı kazanması birleştirilmiş sınıflar sorununun çözümünde iki önemli noktadır. (Binbaşoğlu, 1999).

Yaşamda, her bireyin kendi kendine çalışması, öğrenmesi, karşılaştığı sorunları kişisel çabasıyla çözmesi ve hayatını bu biçimde sürdürmesi esastır. Okul aracılığı ile yaşama hazırlanan öğrencilere, okulda kendi kendine çalışma ve öğrenme, zamanını iyi kullanma davranışları kazandırılmalıdır. Birleştirilmiş sınıflarda öğretmenin uygulamak zorunda olduğu kendi kendine çalışma

zamanı iyi planlanırsa, kayıp zaman olmaktan çok, büyük bir kazanç ve fırsat olabilir (Köksal, 2009, s.55).

Birleştirilmiş sınıflarda kendi kendine çalışmanın asıl amacı öğretmen bir grupla ilgilendiği esnada diğer grupları da meşgul edebilmektir. Öğrenmenin temelinde kendi kendine çalışma vardır. Herhangi bir konuyu ister herhangi bir kimse öğretsin; isterse kişi, kendi kendine öğrensin, daima birey ile konu arasında bir etkileşim vardır. Bu etkileşimi kişinin devinimi sağlar. (Binbaşoğlu, 1999).

2.6. Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretmen ve Derslik Sayısına Göre Öğrencilerin Birleştirilmesi

Birleştirilmiş sınıflarda öğretmen, derslik ve sınıf mevcutlarına göre pek çok olasılıkla karşılaşılabilir. Bu tür sınıflarda 1., 2. ve 3. sınıflardan oluşan ilk devreye A grubu, 4 ve 5. sınıflardan oluşan ikinci devreye B grubu denilir. Bu gruplara göre karşılaşılacak durumlar ise:

“Tek öğretmenli okullarda A ve B grubu aynı öğretmen tarafından yönetilir. Bu, yönetimi en zor olan birleştirilmiş sınıf biçimidir” (Fidan ve Baykul, 1997, s.2).

“İki öğretmenli okullarda A grubunu bir öğretmen B grubunu diğer öğretmen okutur” (Fidan ve Baykul, 1997, s.2).

Okulda iki öğretmen bulunması ve A ve B gruplarındaki öğrenci toplamlarının sayıca yakın olması halinde, A grubundaki 3. yıl öğrencileri de B grubu öğretmeni tarafından okutulur. Bu takdirde A grubundan alınan 3. yıl öğrencileri için A grubuna ait yıllık plan aynen uygulanır (Binbaşoğlu, 1999).

Üç öğretmenli okullarda bir öğretmen A grubundaki birinci sınıf öğrencilerini okutur. İkinci öğretmen A grubunun diğer iki sınıfını alır. B grubu ise üçüncü öğretmen tarafından okutulur (Şahin, 2003).

Dört öğretmenli okullarda 1., 4. ve 5. sınıf öğrencileri bağımsız olarak birer öğretmene, 2. ve 3. sınıf öğrencileri birleştirilerek bir öğretmene verilir. Eğer 2. ve 3. sınıf öğrencilerinin mevcudu çok fazla ise bu durumda 4. ve 5. sınıflar birleştirilir, 2. ve 3. sınıflar bağımsız olur (Köksal, 2009, s.23).

Tablo 2. Öğretmen ve Derslik Sayısına Göre Öğrencilerin Birleştirilmesi

Öğretmen sayısı	Derslik sayısı	1. sınıf	2. sınıf	3. sınıf	4. sınıf	5. sınıf
1	1	(1+2+3+4+5)				
2	2	(1+2+3)			(4+5)	
2*	2	(1+2)		(3+4+5)		
3	3	(1)	(2+3)		(4+5)	
4	4	(1)	(2+3)		(4)	(5)
4 **	4	(1)	(2)	(3)	(4+5)	

(*) A grubu öğrencilerinin sayısı çok kalabalık olduğu durumlarda, 3. yıl öğrencileri B grubuna dahil edilebilir.

(**) 2. ve 3. yıl öğrencilerinin birleştirilmesiyle oluşan sınıfta öğrenci mevcudu çok fazla olursa, 2. ve 3. yıl öğrencileri bağımsız, 4. ve 5. yıl öğrencileri birleştirilmiş olarak okutulur.

2.7. Birleştirilmiş Sınıf Uygulamasının Avantajları

Birleştirilmiş sınıfların bağımsız sınıflara göre bazı üstünlükleri vardır. Bunlar:

- Her köye beş derslikli okul yapmak yerine nüfusu az olan köylere bir veya iki derslikli okullar yapılarak daha çok köye daha çok okul yapma imkânı sağlanır.

- Birden çok sınıfa bir öğretmen görevlendirileceği için öğretmen ihtiyacını karşılamak kolaylaşır.
- Sınıfların birleşmesiyle oluşan gruplarda farklı yaş, bilgi ve deneyimdeki öğrenciler bir arada olduğu için etkileşme, birbirinden öğrenme ve yardımlaşma imkânı sağlar.
- Öğretmensiz saatlerde öğrenciler kendi kendilerine çalıştıkları için otokontrol, araştırma yapma, kendi başına öğrenme yetenekleri gelişir.
- Birleştirilmiş sınıflar iyi yönetilirse öğrenciler yetenekli oldukları ve ilgi duydukları konularda bireysel olarak gelişme ve bireysel farklılıklarına göre eğitilme imkânı sağlar (Akbaşlı ve Pilten, 1999; Köksal, 2003).

Milburn (1981), birleştirilmiş sınıflarda okuyan her yaş grubundan öğrencinin, bağımsız sınıflarda okuyan akranlarına göre, okula karşı çok daha fazla olumlu davranış gösterdiğini tespit etmiştir. Schrankler (1976) ve Milburn (1981) birleştirilmiş sınıflarda okuyan öğrencilerin bağımsız sınıflarda okuyan öğrencilere göre benlik kavramı gelişim düzeylerinin yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Sherman (1984) birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin kendilerini farklı yaşlardaki sınıf arkadaşlarına daha yakın hissettikleri sonucuna ulaşmıştır. Chace (1961) ve Mycock (1966) birleştirilmiş sınıf öğrencileri ile bağımsız sınıf öğrencileri arasında öğretmen-öğrenci ilişkileri ve sosyal gelişim konularında birleştirilmiş sınıflarda okuyan öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık bulmuşlardır. Bu araştırmalar göstermektedir ki birleştirilmiş sınıflarda okuyan öğrenciler bağımsız sınıflarda okuyan öğrencilere nazaran kendilerine, sınıf arkadaşlarına ve okula karşı daha fazla olumlu tutum geliştirmeye eğilimlidirler (VEA ve AEL, 1990, s.11).

OECTA' ya göre birleştirilmiş sınıfların avantajları şunlardır:

- Öğrencilerin kişisel ve kişilerarası yeteneklerini geliştirir.
- Toplumsal yaşamın modeli olduğu için toplumsal yaşamı kurmak ve sürdürmek için gerekli davranışları geliştirir.
- Bitişik sınıfların programları ile ilgili ön izleme yapmak ve bu programları tekrar gözden geçirmek için fırsatlar sağlar.

Bu avantajların yanı sıra Milburn(1981)'e göre birleştirilmiş sınıflar, öğretmenlerin açıkça belli etmelerine gerek kalmaksızın öğrencilere farklı alanlarda farklı seviye gruplarıyla çalışma imkânı verir. Açıkça bir düzeltme almayan öğrenciler duygusal, sosyal ve zihinsel olarak zarar görmezler (VEA ve AEL, 1990).

VEA ve AEL (1990), Virjinya'da birleştirilmiş sınıflarda görev yapan 75 öğretmene uyguladıkları anket sonucunda öğretmen adaylarından alınan cevaplara göre birleştirilmiş sınıf uygulamasının avantajlarını şu başlıklar altında toplamıştır:

Grup Oluşturma Avantajları

- Öğrenciler daima küçük bir grup içinde öğrenirler.
- Sınıf mevcudu daima daha azdır.
- Tüm öğrenciler eğitim alabilirler.

Akademik Avantajlar

- Üst sınıflardaki öğrenciler alt sınıflardaki öğrencilere yardımcı olurlar.
- Bir grup diğer grubu motive eder.
- Alt sınıflardaki öğrenciler üst sınıflara öğretilenleri dinleyerek bilgilerini artırırlar.

- Alt sınıflardaki öğrenciler bir sene sonrası için daha iyi hazırlanma imkânı bulurlar.

Davranışsal Avantajlar

- Öğrenciler farklı yaş grupları ile iletişimi öğrenirler.
- Öğretmenler, farklı yaşlardaki öğrencilerin birbirlerini etkilemelerini gözlemleme fırsatı bulurlar.
- Öğrencilerin bağımsız çalışma alışkanlıkları gelişir.
- Üst sınıftaki öğrenciler alt sınıftaki öğrenciler için birer rol model olurlar.

UNESCO (1989)'a göre birleştirilmiş sınıfların avantajları şunlardır:

- Öğrenciler bağımsız çalışma becerisi ve kendi kendilerine çalışma yeteneklerini geliştirirler.
- Farklı yaş grupları arasında birlikte çalışma sonucu ortak ahlak, düşünce sistemi ve sorumluluk alma ortaya çıkar.
- Öğrenciler birbirlerine yardım etmeyle ilgili olumlu davranış geliştirirler.
- Hataları düzeltme ve öğrenilenleri zenginleştirme aktiviteleri bağımsız sınıflara göre daha dikkatli bir şekilde devam ettirilir.

2.8. Birleştirilmiş Sınıf Uygulamasının Sınırlılıkları

Bu üstünlüklerinin yanında birleştirilmiş sınıf uygulamasının bazı sınırlılıkları da vardır.

Öğretmenin görev, yetki ve sorumlulukları artmaktadır. Beş sınıflı bir arada okutan öğretmen aynı zamanda müdür yetkilidir. Türkiye’de bağımsız sınıflarda uygulanan program 2000-2001 öğretim yılından itibaren birleştirilmiş sınıflarda uygulanmaya başlanmıştır. Bağımsız sınıflı okutan bir öğretmenle beş sınıflı bir arada okutan müdür yetkili bir öğretmenin görev, yetki ve sorumluluklarının boyutu tartışılmaz.

Öğretmenin derse hazırlık için harcadığı zaman ve enerji artmaktadır. Özellikle ödevli ders saatlerinde, öğrencileri kendi kendine çalışmaya yönlendirmek ve bunu etkili bir biçimde gerçekleştirmek için yapılacak hazırlık çok zaman almaktadır.

İlköğretim programında belirtilen hedeflerin tümüne ulaşmak güçleşmektedir. Koşullar özellikle zaman yetersizliği hedeflerin tümüne ulaştırmayı güçleştirmektedir.

Sınıf öğretmenliği yapanların tümü birleştirilmiş sınıf uygulaması konusunda yeterli bilgi ve birikime sahip değildir. Değişik kaynaklardan (öğretmen okulu, eğitim enstitüsü, eğitim fakültesi ve pedagojik formasyonu olan değişik fakülte mezunları) yetişen sınıf öğretmenlerinin arasında, birleştirilmiş sınıflar hakkında yeterli bilgiye sahip olmayan öğretmenler vardır. Bu öğretmenler uygulama konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları için ciddi sıkıntı yaşamakta ve yaşatmaktadır.

Öğretmenler gerektiği kadar rehberlik hizmeti almayabilir. Birleştirilmiş sınıf öğretmeni birlikte çalıştığı fazla sayıda meslektaş ve deneyimli yöneticisi olmadığı için sıkıntı yaşayabilir. Ayrıca denetim sistemindeki yetersizliklerden dolayı yardım alamadıkları için de güçlük çekebilirler (Köksal, 2009, s.18).

Birleştirilmiş sınıflarda yaşanan zorlukları OECTA şöyle belirtir:

Öğrenciler İçin:

- Öğrenci öğretmene daha az erişmektedir. (Öğretmen diğer sınıfları yönlendirmeye meşgul olduğu için).
- Daha fazla bağımsızlık ve kişisel motivasyon gerektirir.
- İnteraktif bir çalışmadan ziyade daha sessiz ve oturarak çalışma gerektirir.
- Dikkat dağılması yaşanır.

Öğretmenler İçin:

- Daha fazla ders planı yapmak zorunda kalır.
- Daha fazla ders anlatımı yapmak zorunda kalır.
- Daha çok farklı kaynağa ihtiyaç duyar.
- Sınıf yönetimi ve organizasyonunda daha fazla yeteneğe ihtiyaç duyar.
- Programı uygulamak ve öğretim için daha az zamana sahiptir.
- Birleştirilmiş sınıflarla ilgili kaynak ve destek eksikliği yaşar.

Aileler İçin:

- Öğretmene daha az erişirler.
- Çocukları için daha az kişisel dikkat ayrılır.
- Yarı zamanda programın uygulanamayacağı ile ilgili endişe duyarlar.
- Çocuklarının öğretmeninin yarı zamanına değil tüm zamanına ve eforuna ihtiyacı olduğu kaygısını duyarlar.
- Çocuklarının bağımsız sınıflarda okuyan çocuklara göre geri kalacakları ve ilerleyen yıllarda onları yakalamakta zorlanacakları endişesi duyarlar.

Ayrıca bu sınırlılıklara ek olarak Çınar (2004), birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenlerin, genellikle meslekî yaşamlarının ilk yıllarında birleştirilmiş sınıflı okullarda çalıştıklarını ve ilk yıllarda ne kadar nitelikli hizmet öncesi eğitim alınmış olunursa olunsun, öğretmenlerin birçok zorluğu (öğrenmiş olduklarını uygulayabilmek, yeni başladığı meslekteki bürokratik sosyalleşme süreci içinde

olmak, tanıyıp bilmediği bir çevrede sosyolojik yabancı olmak, köyde yaşamının zorlukları, aile kurmak sorumluluğuyla ilgilenmek) bir arada yaşadıklarını belirtmiştir.

VEA ve AEL (1990), Virjinya’da birleştirilmiş sınıflarda görev yapan 75 öğretmene uyguladıkları anket sonucunda öğretmen adaylarından alınan cevaplara göre birleştirilmiş sınıfların sınırlılıklarını şu şekilde belirtmişlerdir.

- Farklı gruplarla ders işlemek için zaman yetersizliği,
- Plan yapmak için zaman yetersizliği,
- Farklı sınıflar için farklı programlara hâkim olmaları gereken öğretmenlerin yeterli zamanı bulamayışı,
- Öğrencilerle birebir çalışma ve hataları düzeltme işlemleri için zaman yetersizliği,
- Bilimsel deneyler yapmak için zaman eksikliği.

UNESCO (1989), birleştirilmiş sınıflarda öğrenme güçlüklerini şu başlıklar altında toplamıştır:

a. Öğretim programından kaynaklanan güçlükler

İlköğretim programları, genellikle, önemli öğrenme yeterliliklerini içeren bir listeden oluşur. Bu yeterlilikler her sınıf seviyesi için ayrı ayrı ayarlanmıştır ve birleştirilmiş sınıflara göre hazırlanmayan bu programların birleştirilmiş sınıflarda uygulanması güçtür.

Okul planları, öğretimsel materyaller ve yöntemler bağımsız sınıflar için hazırlanmıştır. Birleştirilmiş sınıflarda öğretmenlerin bunları kullanmaları güçtür.

Merkezi bir şekilde hazırlanan program, kırsal alanların sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarına ve kültürel yaşantılarına uygun olmayabilir.

Öğretmenlerin öğretimsel materyallere ulaşması ve öğrencilerin her birinin bu materyallerden faydalanması konularında sıkıntılar vardır.

Birleştirilmiş sınıflarda eğitim, eski ve geleneksel öğretim yöntemleri olan sözel aktarım ve öğretmen otoritesi yöntemleriyle uyuşmaz.

b. Öğrenme -öğretme sürecindeki güçlükler

Araya girme ve dikkat dağılması öğretmenlerin birleştirilmiş sınıflarda karşılaştıkları en önemli sorunlardır.

Öğretmenler genellikle ne öğretildiğini özetlemeden ve bir sonraki basamakta neler yapılması gerektiğini anlatmadan bir gruptan diğerine aniden geçerler ve her bir gruba geçtiklerinde konuyu baştan alırlar.

Öğretmenler sınıfı tek bir grup gibi görerek uzun süre çalışma eğiliminde olabilirler. Bu yüzden öğrencilerin özel ihtiyaçlarını, yetenek seviyelerini ve gelişim düzeylerini gözden kaçırabilirler.

Yavaş veya hızlı öğrenen öğrenciler derse dikkatlerini verme konusunda yetersizdirler.

Öğretmenin kullandığı dilin yabancı gelmesi nedeniyle öğrenciler kendilerine ne anlatıldığını anlamada zorluk çekebilirler.

Birleştirilmiş sınıflarda görev yapan bazı öğretmenler derse hazırlanma konusunda gerekli ilgiyi göstermemektedirler.

Bazı sınıflar çok kalabalıktır.

Bazı okullarda sınıfları oluşturabilmek için yeterli alan yoktur.

Birçok öğretmen birleştirilmiş sınıflarda görev alma konusunda kendine güvenmemekle birlikte gerekli donanıma da sahip değildir.

Birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenler hataların düzeltilmesi işlemine pek önem vermezler.

c. Sınıf organizasyonu ve yönetiminde karşılaşılan güçlükler

Bağımsız sınıflı okullarda genellikle tüm öğrencilerin yüzlerinin tahtaya dönük olduğu bir oturma sistemi kullanılır. Eğer bu sistem birleştirilmiş sınıflarda da kullanılırsa sorunlar ortaya çıkacaktır.

Birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenler, genellikle bu tür sınıflarda sınıf organizasyonu ve yönetimini sağlamada önemli rolleri olan toplu öğretim ve küçük gruplar halinde öğretim gibi konularda eksiktirler.

Öğretmen herhangi bir grupla araç-gereç (harita vb.) kullanarak ders işlediğinde diğer gruplarda dikkatlerini aynı araç-gereçlere yönlendirmektedirler.

Birleştirilmiş sınıflı okulların taşınabilir ve değiştirilebilir eşyalarla daha etkili bir fiziksel yapıya kavuşturulması gerekmektedir.

Birçok ülkede derslerin pek çoğu sınıf dışında, açık alanlarda işlenecek şekilde oluşturulmuştur ancak birleştirilmiş sınıfları okutan öğretmenler için sınıf dışında uygulanan derslerin yönetimini ve idaresini nasıl yapacaklarına dair bir plan henüz bulunmamaktadır.

2.9. Birleştirilmiş Sınıflarda Etkili Öğretim Nasıl Olmalıdır?

VEA ve AEL (1990), birleştirilmiş sınıflarda etkili bir öğretim için sınıf yönetimi, zaman yönetimi, grup oluşturma, okul-aile ilişkisi ve öğrencilerin sosyalleşmesi konularında yapılması gerekenlerini maddeler halinde belirtmişlerdir.

Sınıf yönetimi

Öğretmenler;

- Bir grupta çalışırken diğer gruba bireysel çalışabilecekleri ve yararlı çalışmalar vermelidir.
- Akademik ve davranışsal beklentilerini açıkça belirtmelidir.
- Tüm öğrencilerine bir bütün oldukları hissini vermelidir.
- Ödüller vermelidir.
- En iyi şekilde öğrenmeyi sağlamak için farklı sınıfların bir arada oturtmalarını sağlayacak oturma düzenleri geliştirmelidir.
- Grup içinde birlikte öğrenebilmeleri için birbirleriyle uygun öğrencileri seçmelidir.
- Okula, sınıfa ve diğer kişilere karşı olumlu davranışlar göstererek öğrencilere model olmalıdır.

Grup oluşturma

- Üst sınıflardan yardımcı öğrenciler seçilmelidir.
- Her hafta bir öğrenci okuma dersleri için öğretmen olarak görevlendirilmelidir.
- Matematik dersi için üst sınıflarla alt sınıfların beraber çalışması sağlanmalıdır.
- Üst sınıflardan ortalama bir öğrenci kelime tanıma, heceleme ve okuma konularında zayıf olan bir alt sınıf öğrencisiyle eşleştirilmelidir.

Aile ile işbirliği

- Okul başlamadan önce ailelerle bir toplantı yapıp aileler birleştirilmiş sınıflar konusunda bilgilendirilmelidir.

- Aileler sıkça aranmalı, evlere gelişim raporları ve öğrenci çalışmaları periyodik olarak gönderilmelidir.

Öğrencilerin sosyalleşmesi

- Öğrencilerin kaynaşmasını sağlayacak değişik oturma düzenleri oluşturulmalıdır.
- Tüm sınıfın katılabileceği aktiviteler organize edilmelidir.
- Takım ruhu oluşturulmalıdır.
- Tarafsız bir yönetim şekli benimsenmelidir.
- Planlı ve düzenli olarak diğer sınıflarla bir araya gelinmelidir.
- Öğretmen pozitif, hazır, esnek ve kararlı olmalıdır.

2.10. Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretimde Başarıyı Etkileyen Öğretimsel Boyutlar

Birleştirilmiş sınıflarda öğretimde başarıyı etkileyen 6 anahtar öğretimsel boyut vardır. Bunlar (Miller, 1991):

Sınıf organizasyonu: Öğrenmeyi kolaylaştırmak için öğretimsel kaynaklar ve fiziksel çevre.

Sınıf yönetimi ve disiplin: Öğrencilerin sorumluluklarını ve kendi kendilerine öğrenme yeteneklerini artıran sınıf programları ve uygulamaları.

Öğretimsel organizasyon ve program: Birlikte çalışma ve öğrenmede öğrencinin kendini yönetmesi için öğretimsel strateji ve çalışma yöntemleri. Bunun yanı sıra zamanı etkili kullanma.

Öğretimsel dağıtım ve gruplama: Öğretimsel kaliteyi yükselten metotlar, sınıf seviyelerinin kendi içinde ve seviyeler arasında grupla öğretme aktiviteleri için organizasyonları kapsayan stratejiler.

Öğrenmede kendini yönetme-yönlendireme- kendi kendine öğrenme: Kişisel öğrenme ya da diğer öğrencilerle birleşmede yüksek derecede verimli ve bağımsız olmayı sağlayan stratejiler ve öğrenci yetenekleri.

Akran öğretimi: Öğretmene öğretimde yardımcı olacak öğrenci yetenekleri.

2.11. İlköğretim Programı (1–5) Ünite ve Temalarının Birleştirilmiş Sınıflarda İşlenişine İlişkin Esaslar

Birleştirilmiş sınıflarda öğretimin planlanması, uygulanması, ölçme-değerlendirme ve sınıfın yönetimi bağımsız sınıflara göre daha karmaşık ve güçtür. Buna ek olarak, birleştirilmiş sınıf uygulaması, köye yönelik bir uygulamadır. Öğretmenin başarılı olması köyü iyi tanımasına da bağlıdır. Bunu için öğretmen, köyün tarihçesini, coğrafi, ekonomik ve toplumsal yapısını, gelenek ve göreneklerini iyi incelemeli ve gözlemelidir (<http://site.mynet.com/orhanli15/birsinuyg.htm>).

Birleştirilmiş sınıf okutan öğretmen "A grubu" Hayat Bilgisi temaları ile "B grubu" Sosyal Bilgiler ve Fen ve Teknoloji ünitelerini tek bir grup olarak ele almalıdır.

2005–2006 öğretim yılından itibaren birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okullarında Hayat Bilgisi 1. sınıf (I.yıl) temaları, Sosyal Bilgiler ile Fen ve Teknoloji derslerinde 4. sınıf (I.yıl) üniteleri uygulanacaktır. Uygulama dönüşümlü olarak devam edecektir.

Tablo 3. İlköğretim Programının Birleştirilmiş Sınıflarda Uygulanma Şekli

2005-2006 Öğretim Yılından Başlayarak Yıllara Göre Uygulama Programları Şu Şekilde Sıralanmıştır.		
Öğretim Yılı	Hayat Bilgisi Programı	Sosyal Bil.-Fen ve Tek. Programı
2005–2006	1. sınıf (I. yıl)	4. sınıf (I. yıl)
2006–2007	2. sınıf (II. yıl)	5. sınıf (II. yıl)
2007–2008	3. sınıf (III. yıl)	4. sınıf (I. yıl)
2008–2009	1. sınıf (I. yıl)	5. sınıf (II. yıl)

Üç öğretmenli okullarda, birinci sınıf bağımsız, diğerleri birleştirilmiş ise, ikinci ve üçüncü sınıfları birlikte okutan öğretmen, ikinci sınıftan başlayarak (II. yıl) ve (III. yıl) diye devam etmelidir. Birinci yılı hesaba katmamalıdır. Birinci sınıfı okutan öğretmen ise, sadece (I.yıl) ünitelerine göre çalışmalarını planlamalıdır.

Bazı durumlarda, okulun fiziki koşulları sınıfların normal birleşimini engelleyebilir. Örneğin, iki derslik ve iki öğretmenin bulunduğu bir okul; normal koşullarda (1, 2 ve 3.sınıfları) bir öğretmen, (4 ve 5. sınıfları) bir öğretmen okutacak biçimde oluşturulur. Ancak dersliğin fiziki yapısı bazen bunu engelleyebilir. Arzu edilmemesine karşın, (1, 2. sınıflar) bir arada, (3, 4 ve 5. sınıflar) bir arada biçiminde de oluşturulur. Böyle durumlarda, 1 ve 2. sınıfı okutan öğretmen, I. yıl ve II. yıl diye programını devam ettirirken, 3, 4 ve 5. sınıfı okutan öğretmen 3. sınıflar için sürekli III. yılı esas alacak, 4 ve 5. sınıflar için I ve II. yıl ünitelerini dönüşümlü olarak işleyecektir.

Her yıl okullarda kutlanacak bayramlar, belirli gün ve haftalar, çevrenin özelliklerini yansıtan olaylar, sırası geldikçe ilgili kazanımlarla birlikte ele alınmalıdır.

Birleştirilmiş sınıflarda öğretmen sadece A ya da sadece B grubunu okutuyorsa, bu öğretmen için öğretmenli ya da öğretmensiz ders saati yoktur. Öğretmen, bir grupta aktif olarak ilgilenirken diğer grubun (ödevli grup) çalışmalarını sürekli izleyerek onlara gerekli yardımlarda bulunur. Örneğin, öğretmen A grubunu okutuyor ve Türkçe dersinde 1. sınıflara bir sesin öğretimiyle ilgili bir etkinlik yapıyorsa, kendi kendine çalışan 2 ve 3. sınıf öğrencilerinin ödevlerini kontrol ederek düzeltmeler yapar.

Birleştirilmiş sınıflarda öğretmen hem A, hem de B grubunu birlikte okutuyorsa, A grubunda işlediği Hayat Bilgisi temaları ile B grubunda işlediği Sosyal Bilgiler ile Fen ve Teknoloji dersi üniteleri farklı olduğundan öğretmenli ve ödevli saatlerini öğrencilerin ihtiyaçları ve konuların niteliğine göre kullanmalıdır.

Öğretmen, 1. sınıf öğrencilerine okuma ve yazma becerisi ile sayı kavramını kazandırmak için daha fazla zaman ayırmalıdır.

Özel beceri ve yetenek gerektiren dersler (resim, müzik, beden eğitimi) diğer derslerle bağlantılı olarak grupça işlenebileceği gibi, okulun tümüyle birlikte de işlenebilir. Örneğin; beden eğitimi dersinde öğretmen, B grubu öğrencilerine bir etkinlik yaptırırken, A grubu öğrencileri yardımcı öğrenci nezaretinde başka bir etkinlik yapabilir. Ya da müzik dersinde 23 Nisan Bayramında söylenecek bir şarkıyı hep birlikte çalıştırabilir.

Yardımcı öğrenci birleştirilmiş sınıflarda öğretmene zaman kazandırır. Bu görevi üstlenen öğrenciler, sosyal yönden gelişme ve olgunlaşma fırsatı bulurlar. Küçüklere rehberlik etmeleri onların liderlik yeteneklerini geliştirir.

Özellikle tek öğretmenli birleştirilmiş sınıflarda; derslik, klasik sabit sıralar yerine imkânlar ölçüsünde küme çalışmalarına uygun sıra, masa, sandalye ve gerekli diğer malzemeler ile donatılmalıdır.

2.12. Birleştirilmiş Sınıflarda “Öğretmen”

Birleştirilmiş sınıflarda etkili bir öğretim ortamının sağlanmasında, bu sınıflarda görev yapan öğretmenlerin, birleştirilmiş sınıflarda öğretim konusundaki bilgi birikimi ve yetenekleri ile birleştirilmiş sınıflara bakış açıları belirleyici unsurlardır.

Öğretmenler genellikle merkezden uzak ve nüfus yoğunluğu az olan bölgelerde bulunan birleştirilmiş sınıflarda görev yapmak istemezler. Bazı öğretmenler bu bölgelerde bulunmamışlardır ve bölgenin kendine ait diline, değer sistemine, yaşam tarzına ve eğitimsel ihtiyaçlarına yabancıdır. Bu yüzden okula ve öğrencilere karşı bir çeşit yabancılaşma psikolojisi içerisindedirler. Bu durum şu sorunları beraberinde getirir (UNESCO, 1989):

- Zorunlu eğitime karşı ilgisizlik
- Birleştirilmiş sınıflı okullara karşı önyargı
- Öğrenci ve ailelerine karşı umursamaz ve otoriter tavırlar
- Öğretmenlikle ilgili benlik kavramını geliştirememesi
- Okul içi ve çevresinde sıkıntılı bir öğretim ortamı
- Öğrenci ve öğretmenlerin okula devam etme konusunda düzensizlikleri

Birleştirilmiş sınıflarda görev yapacak olan öğretmenlerin bu tür sorunlarla mümkün olan en az ölçüde karşılaşabilmeleri için bir takım özellikleri taşımaları gerekmektedir. Bu özellikleri UNESCO (1988) şu başlıklar altında toplamıştır:

1. **Program planlayıcısı olarak**, öğretmen öğretim programından öğrencileri için gerekli olan maddeleri seçer, sınıflandırır, hangilerini bütünleştirip hangilerini ayrı ayrı vereceğini tespit eder.
2. **Yönetici olarak**, öğretmen belirlenen hedeflere ulaşabilmek için sınıf düzenlemesini de en az öğretim düzenlemesi kadar iyi

yapmalıdır. Öğretmen bunu yaparken öğrencileri ve yöre insanını mümkün olduğu kadar işin içine sokmalı ve etkin olmalarını sağlamalıdır.

3. **Başarılı bir öğretmen olarak,** yaratıcı ve becerikli olmalıdır. Hoşgörülü bir biçimde her öğrenciyle birebir ilgilenmeli, zaman ve enerji kaybını en aza indirerek her öğrencinin mümkün olduğunca bir öğrenme aktivitesiyle meşgul olmasını sağlamalıdır. Öğretilecek konuyu öğrencinin günlük yaşantısıyla ve yerel çevresiyle ilişkilendirmelidir.
4. **Model olarak,** öğretmen öğrenciler için toplumun ahlakını ve değerlerini gösteren bir modeli yansıtır. Öğretmenler, öğrencilerinin davranışlarını olumlu yönde değiştirmeli ve yöre insanıyla iletişim kurmalarını sağlamalıdır.

2.13. Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim Dersinin İçeriği

Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim dersi Eğitim Fakültelerinin Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalları'nda bir dönem boyunca teorik olarak verilen iki kredilik bir derstir. İçeriği; Birleştirilmiş sınıf kavramı; birleştirilmiş sınıfları ortaya çıkaran nedenler; öğretim programı yapısı; 1, 2, 3, 4 öğretmenli birleştirilmiş sınıflar; yıl ünitesi kavramı ve özellikleri (A devresi 1. 2. 3. yıl üniteleri; B devresi 1. 2. yıl üniteleri); öğretme-öğrenme sürecinin planlanması (yıllık, ünite ve günlük planlar); öğretim yöntem ve teknikleri; birleştirilmiş sınıflarda ölçme ve değerlendirme; birleştirilmiş sınıf yöntemleri konularından oluşmaktadır.

Birleştirilmiş sınıflarda öğretim dersi boyunca, bazı üniversitelerde bu dersi veren öğretim üyelerinin çabalarıyla yetkili mercilerden özel izinler alınarak kısa süreli birleştirilmiş sınıflı köy okulları stajları yapılabilmektedir.

2.14. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde Türkiye’de ve diğer ülkelerde birleştirilmiş sınıflarla ilgili yapılan araştırmalar sunulmuştur.

2.14.1. Türkiye’de yapılan araştırmalar

Özben (1997), yaptığı araştırmada, birleştirilmiş sınıflarda öğrenim gören birinci sınıf öğrencilerinin okulla ilgili temel alışkanlıkları kazanmada güçlük çektikleri, birinci sınıf öğrencilerinin derse katılımının sağlanamadığı, öğrencilerin yaptıkları hatalara öğretmenin anında müdahale edememesi nedeniyle geç ve güç öğrendikleri, öğretmenlerin plan hazırlama ve uygulamasında güçlüklerle karşılaştıkları, ailelerin öğretmenlerle işbirliği yapmadıkları ve öğrencilerle yeteri kadar ilgilenmedikleri, ilköğretim müfettişlerinin öğretmenlere yeteri kadar rehberlik etmedikleri sonuçlarına ulaşmıştır.

Şahin (2003), yaptığı araştırmada, birleştirilmiş sınıflarda hizmet öncesi eğitimleri ve mesleki deneyimleri itibarıyla birleştirilmiş sınıf uygulamasına hazır olmayan bir öğretmen grubunun görev yaptığı, kuram ve uygulama boyutunda birleştirilmiş sınıf uygulamasına ilişkin yeterlikleri sınırlı olan öğretmenler bu uygulamayla ilk kez karşılaştıklarından yeterli olamama korkusu, mesleki yalnızlık, kendine güvensizlik gibi duyguları yoğun olarak yaşadıkları, öğretmenlerin neredeyse tamamının bağımsız sınıflarda görev yapmak istedikleri sonuçlarına ulaşmıştır. Ayrıca birleştirilmiş sınıflarda yaşanan sorunların büyük kısmının bağımsız sınıflarda da yaşanıyor olmasının ve birleştirilmiş sınıflarla ilgili uzun bir avantajlar listesinin sunulmasına rağmen öğretmenlerin yüzde 91’i bu uygulamanın son bulmasını istemişlerdir.

Çınar (2004), araştırmasında, birleştirilmiş sınıflı okullarda öğretmenlerin her sınıf için yeterli zamanı ayıramadıkları, okullarda araç gereç eksikliği bulunduğu, velilerin eğitime beklenen katkı ve desteği göstermedikleri, öğretmenlerin köyde yalnızlık duygusu yaşadıkları ve mesleki gerileme içine girdikleri sonuçlarına

ulaşmıştır. Ayrıca araştırmaya katılan öğretmenlere göre eğitim fakültelerinde verilen birleştirilmiş sınıflarda öğretim dersine daha fazla önem verilmesi ve bu dersin uygulamalı olarak köylerde yapılması konusunda görüş bildirdikleri ortaya çıkmıştır.

Yıldız (2005), araştırma sonuçlarını “birleştirilmiş sınıflarda eğitim-öğretimi sınırlandıran durumlar”, “birleştirilmiş sınıfların avantajlarına ilişkin durumlar” ve “bağımsız sınıflarda uygulanan öğretim programının birleştirilmiş sınıflarda da aynen uygulanmasına ilişkin durumlar” şeklinde üç ana başlık altında ele almıştır. Buna göre araştırmaya katılan, birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenlerden hiçbiri birleştirilmiş sınıflarda avantajlar olarak sunulan “birleştirilmiş sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin sosyal davranışların gelişmesi”, “benlik kavramının gelişmesi”, “yetenekli oldukları alanlarda daha kolay yetiştirilebilmeleri” gibi maddelerden hiçbirisine tam olarak katılmamışlardır.

Araştırmaya katılan öğretmenler birleştirilmiş ve bağımsız sınıflarda aynı öğretim programının uygulanması konusuna olumsuz bakmaktadırlar. Öğretmenler birleştirilmiş sınıflarda; yoğunluğu az, çevre ve çocuk özelliklerini dikkate alan, sınıfların seviyesine önem veren ve birleşik programların uygulanması gerektiği konusunda öneriler getirmiştir.

Araştırma sonuçları birleştirilmiş sınıflarda eğitim-öğretim sürecini; “öğretmenlerin sorumluluklarının artması, dersler ve hazırlıklar için zaman yetersizliği, öğrencilerin araştırma imkânlarının yetersizliği, yetkililerden gerekli yardımı görememe, birleştirilmiş sınıflarda öğretim ile ilgili formasyon ve deneyim eksikliği, mesleki işbirliğinin yetersizliği, sosyal yaşam sınırlılığı ve rehberlik ihtiyaçlarının yeterli düzeyde sağlanamaması” gibi durumların sınırlandırdığını göstermiştir.

Abay (2006), araştırmasında birleştirilmiş sınıf uygulamasında öğretmenlerin öğretme-öğrenme sürecinde karşılaştıkları sorunları incelemiş ve sonuç olarak erkek öğretmenlerin bayan öğretmenlere göre birleştirilmiş sınıfları okutmada kendilerini daha yeterli gördükleri, sınıf öğretmenliği bölümü dışındaki bölümlerden mezun olan

öğretmenlerin birleştirilmiş sınıflarda daha başarılı oldukları ve çalışma yılı az olan öğretmenlerin sorunlara daha olumsuz baktıkları sonuçlarına ulaşırken; öğretmenlerin, sınıflarındaki öğrenci sayılarına, görev yaptıkları okullardaki öğretmen sayısına ve okullarda aldıkları görevlere göre, birleştirilmiş sınıflarda karşılaşılan sorunların anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır.

Altun (2007), Birleştirilmiş sınıf okutan öğretmenlerin sınıf yönetimine ilişkin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri isimli araştırmasında; sınıf yönetimine ilişkin en fazla sorunun, beş sınıfın bir arada okutulduğu sınıflarda meydana geldiğini bildirmiştir. Ayrıca;

Sınıf yönetimi ile ilgili sebep- sonuç ilişkileri iç içe geçmiş durumda ve oldukça karmaşıktır.

Sınıf yönetiminde çözüm olan stratejiler zaman içinde dezavantaja dönüşebilmektedir (örn: üst sınıflardan yardım almak).

Birbirlerini tetikleyen kısır döngüler vardır (öğretmen doyumsuzluğu, sınıf içi sorunlar, başarısızlık, hayal kırıklığı vb.)

Sınıf yönetimi ile ilgili sorunlar en çok mesleğin ilk yıllarında yaşanmaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin en çok karşılaştıkları sorunlar şunlardır:

- Ödevli grubun diğer grup ders işlerken müdahale etmesi ve gürültü olması
- Zaman yönetimi
- Motivasyon
- Kısır döngülerin yaşanması
- Öğretmen davranışına ilişkin sorunlar
- Öğrenci davranışına ilişkin sorunlar
- Derslerin kendisinden kaynaklanan sorunlar
- Seviye farklıklarının yarattığı sorunlar
- Materyal, araç-gereç eksikliğine bağlı sorunlar
- Sınıf kurallarına ilişkin sorunlar

- Olanaksızlığa bağlı sorunlar (İnternete bağlı olamama vb.)

Erdem, Kamacı ve Aydemir, birleştirilmiş sınıfları okutan sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar adlı çalışmalarında, Denizli ilinde birleştirilmiş sınıf okutan 62 öğretmen ile çalışmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre; Denizli ilinde birleştirilmiş sınıf okutan sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri cinsiyete, öğrenci sayısına, mezun olunan okula, göreve, mesleki kıdeme, birlikte görev yapılan öğretmen sayısına, okutulan birleştirilmiş sınıf grubuna, birleştirilmiş sınıf okutma yılına ve ikametgâha göre farklılık göstermemektedir. Bununla beraber öğretmenlerin %93'ü kendilerine verilen anketteki (derslik sayısı, amir ve meslektaşlarla iletişim, günlük ve yıllık planların uygulanması, öğrencilerin devam durumu, öğretim programındaki amaçlara ulaşılması gibi konuları içeren 30 madde vardır) maddeleri kısmen sorun olarak gördüklerini bildirmişlerdir.

2.14.2. Yurtdışında yapılan araştırmalar

UNESCO (1989), çalışmasında Avustralya, Bangladeş, Çin, Hindistan, Endonezya, Kore, Maldivler, Malezya, Nepal, Pakistan, Filipinler ve Tayland'da yaptıkları çalışmalarda her ülkede birleştirilmiş sınıflarda karşılaşılan güçlükleri, uygulanan öğretim yöntemlerini, bu sınıflar için öğretmen yetiştirilme biçimini, bu sınıflarda eğitim alan nüfusun genel niteliklerini araştırmışlar ve her bir ülke için değişik önerilerde bulunmuşlardır. Genel olarak ortaya konulan öneriler şunlardır:

Birleştirilmiş sınıflara özgü öğretim modelinin ve programının geliştirilmesine ihtiyaç vardır.

Bu tür sınıflarda öğretmen ve öğrencilerin eğitim teknolojilerinden yararlanmalarını sağlamak gerekmektedir.

Öğretmen yetiştirme programlarında birleştirilmiş sınıflara has bir eğitim verilmemektedir. Bu sağlanabileceği gibi bu bölgelerde görev yapan öğretmenler hizmet içi eğitimlerle de desteklenmelidir.

Birleştirilmiş sınıflarla ilgili çalışmalar artırılmalıdır.

Kırsal bölgelerdeki durumu daha iyi aydınlatabilmek için bu alanlarla merkez arasında bağlantı kurulmalıdır.

Bu bölgelere ziyaretler yapılmalıdır ve konuyla ilgili hedefler belirlenerek, buralarda eğitimsel çalışmalar yapılmalıdır.

Miller (1991), araştırmasında Kanada, Finlandiya, Hindistan, Kore, Maldiv Cumhuriyeti, Nepal, Tayland, Filipinler, Sri Lanka, Endonezya ve Amerika'da birleştirilmiş sınıflar ile ilgili çalışmaları nitel olarak incelemiştir.

Araştırma sonuçları;

- Öğretmenlerin birleştirilmiş sınıflarla ilgili özel metotlara ihtiyaç duyduklarını ve öğretimi iyi organize etmeleri gerektiğini,
- Öğretmenlerin birleştirilmiş sınıflarla ilgili özel eğitim almaları gerektiği,
- Sosyal ve bilimsel derslerin birleştirilmiş sınıflara uygun hale getirilmesi gerektiği,
- Öğretim materyallerinin eksik olduğunu
- Bireysel öğretimin ön plana çıkması gerekliliğini,
- Birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenleri bu konuda teşvik edici önlemlerin alınması gerektiğini vurgulamaktadır.

Miller (1991), başka bir araştırmasında birleştirilmiş sınıflarda öğretimin pek çok avantajıyla birlikte birçok sınırlılığının da bulunduğunu belirtmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; öğretim, sınıf organizasyonu ve yönetimi kompleks ve öğretmene bağlı durumlardır. Öğretmenler organizasyon yeteneklerini geliştirmelidirler. Birleştirilmiş sınıflarda cesaretsiz, deneyimsiz veya eğitimsiz öğretmenler görevlendirilmemelidir.

Russel, Rowe ve Hill (1998), birleştirilmiş sınıfların okuma-yazma ve temel matematik alanlarında öğrenci gelişimine etkisi adlı çalışmalarında Amerika Birleşik Devletleri'nin Florida eyaletine bağlı Melbourne şehrinde birleştirilmiş sınıflara

sahip 6 okulda çalışan öğretmen ve diğer görevliler ile bu okullarda öğrenim gören yaklaşık 125 öğrenciye bazı anketler uygulayarak, birleştirilmiş sınıfların oluşturulması ve birleştirilmiş sınıflarda öğretimin uygulanmasına yönelik öğrenci ve öğretmen tutumlarının tespit edilmesini amaçlamışlardır.

Araştırma sonuçlarına göre;

Birleştirilmiş sınıflara olumsuz bakılmasının nedenleri, öğretmenlere fazla sorumluluk yüklenmesi, birleştirilmiş sınıfların öğrenci gelişimine olumsuz etkisi, velilerin farklı yaş grubundaki öğrencilerin bir arada eğitimine sıcak bakmamaları, öğretmenlerin ilgisizliği ve konu hakkındaki bilgisizliği olarak belirlenirken; birleştirilmiş sınıflarda kullanılması gereken yöntemler şöyle sıralanmıştır: Farklılıklara hitap eden ve işbirliğine dayalı öğretim yöntemleri seçilmelidir. Konular önem sırasına göre önceden belirlenmelidir. Kendi kendine öğrenme ve teknoloji merkezli öğrenme gibi öğrenme türlerinden yararlanılmalıdır.

Brunswic ve Valerien (2004), Afrika'daki birleştirilmiş sınıfların gelişimiyle ilgili araştırmalarında şu bulgulara rastlamışlardır. Öncelikle merkezi yönetim yerel yönetimlere yetki devri yapmalıdır. (bürokratik engellere takılmadan okulların hızlı bir biçimde gelişebilmeleri için) Her ne kadar bir takım yetkileri paylaşma yoluna gittilerse de bu merkezi yönetimin yerel yönetimlere karışmadığı anlamına gelmez. Öyle ki halen bazı kararları merkezi yönetimin alması gerekmektedir. İkinci olarak öğretmenlerin kurum ve kuruluşlar tarafından cesaretlendirilmeleri, gayretlendirilmeleri, motivasyonlarının artırılması ve öğretmenlerin içinde buldukları izolasyondan kurtarılmaları gerekir. Son olarak öğretmenlere gerekli öğretimsel araçlar sağlanmalıdır. Özellikle test kitapları ve öğretmen kılavuz kitapları olmakla beraber sınıftaki grup çalışmaları içinde öğrenme materyalleri sağlanmalıdır.

Kadivar, Nejad ve Emamzade (2005), yapmış oldukları “Birleştirilmiş Sınıfların Verimliliği” (Başarıda Anahtar Unsur Olarak İşbirliğine Dayalı Öğrenme) başlıklı çalışmalarında birleştirilmiş sınıflarda okuyan öğrencilerle bağımsız sınıflarda eğitime devam eden öğrenciler arasında kişisel özgüven, sosyalleşme

becerileri ve matematik alanındaki akademik başarı bakımından anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmeyi amaçlamışlardır. Araştırma esnasında kişisel özgüven ve sosyal beceri anketleri uygulanmıştır. Ayrıca öğrencilere 5. sınıf matematik dersi içeriğine uygun olarak matematik testi verilmiştir. Yapılan iki anket ile matematik testi ve sonrasında uygulanan T-testleri neticesinde bağımsız ve birleştirilmiş sınıf öğrencileri arasında özellikle matematik becerisi ve sosyal değerler alanında dikkate değer farklılıklar gözlenmiştir. Birleştirilmiş sınıfların öğrencilerin sosyal gelişimine önemli katkıda bulunduğu vurgulanarak, bu olumlu etkinin sebebi olarak öğrencilerin yaşça büyük sınıf arkadaşları ile etkileşime girmeleri, onların davranışlarını gözleme şansı elde etmeleri ve bu sınıflarda öğrencilerin ayrıma tabi tutulma oranlarının oldukça düşük olması gösterilmektedir.

Bu çalışmaya göre birleştirilmiş sınıfların ikinci önemli etkisi matematik dersinde ölçülmüştür. Matematik dersindeki bu anlamlı farklılık, birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin, sınıf içerisinde aile havasını yakalamaları, kendilerinden daha fazla eğitim deneyimine sahip öğrencilerle derin etkileşimlere girmeleri ve etkin bir şekilde öğrenim süreçlerine katılmaları gibi nedenlere bağlanmıştır.

Cornish (2006), Avustralya'daki ailelerin birleştirilmiş sınıflara bakış açıları adlı çalışmasında birleştirilmiş sınıfların yoğun olduğu bir okuldaki 190 aileye 45 sorudan oluşan bir anket uygulamış ve sonuçları üç ana başlık altında incelemiştir:

1. Ailelerin öğretim yılı başında birleştirilmiş sınıflarla ilgili görüşleri
2. Ailelerin birleştirilmiş sınıflarla ilgili tutum ve davranışları
3. Ailelerin yılsonunda birleştirilmiş sınıflar ile ilgili görüşleri

Çocukları birleştirilmiş sınıflarda okuyan ailelerin %86'sı başlangıçta birleştirilmiş sınıflarla ilgili negatif görüş bildirmişlerdir. Nedeni öğretmenden mi sınıf tipinden mi diye sorulduğunda sınıf tipi diyenler %76'dır. Pozitif görüş bildiren ailelerin pozitif görüş bildirmelerindeki neden %62 oranında öğretmendir.

Ailelerin %62'si çocuklarının kendilerinden büyük öğrencilerle bir arada bulunmasından memnun olduklarını belirtirken %57'si bu durumun çocuklarına

yararlı olabileceğine inandıklarını söylemişlerdir. Çocuklarının kendilerinden küçük öğrencilerle bir arada okumasından mutlu olan ailelerin oranı ise %29 dur.

Yıl boyunca tutum ve davranışlarda oluşan değişiklikler ile birlikte yılsonunda ailelerin %34'ü birleştirilmiş sınıflar hakkında fikir değiştirmiştir. Bu değişiklikten pozitif yönde olanların oranı %64'tür. Sonuç olarak ailelerin önemli bir kısmı öğrencilerinin birleştirilmiş sınıflarda akademik olarak geliştiklerini ve sosyal ortamdan mutluluk duyduklarını gördükleri için başlangıçtaki olumsuz fikirlerini olumlu yönde değiştirmişlerdir. Ancak yinede ailelerin pek çoğu bu tür sınıflara karşı temkinlidir ve bağımsız sınıfların olduğu bir yerde birleştirilmiş sınıfların çekici ve tercih edilebilir olmadığını belirtmişlerdir.

III. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırmanın evreni, örnekleme, veri toplama aracının geliştirilmesi, verilerin çözümü ve yorumlanması ile ilgili konulara yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli:

Bu araştırmada nitel ve nicel araştırma yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Araştırma betimsel bir çalışmadır. Betimsel modelle, bir konuya ait var olan durum incelenir. Betimsel araştırma karşılaştırmalardan ve neden sonuç ilişkilerinden hareket edilerek belli bir sorunun ya da durumun saptanması, çözümlenmesi ve yorumu amacıyla yapılan araştırmadır (Ataseven, 1991).

3.2. Çalışma Evreni ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2007-2008 eğitim-öğretim yılında, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı'nda öğrenim görmekte olan 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Evrenin tamamına ulaşıldığı için örneklem alınmaya gidilmemiştir.

Araştırmanın modeli ve deseni gereği araştırma sonuçları başka üniversitelere ya da gruplara veya farklı yıllarda öğrenim görmüş öğrencilere genellenme amacı taşımadığı için araştırmanın evrenini yalnızca 2007-2008 eğitim-öğretim yılında, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı'nda öğrenim görmekte olan 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

2007-2008 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Gazi Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı 4. Sınıfta 272 öğrenci birleştirilmiş sınıflarda öğretim dersini almıştır. 272 öğrenciden 239'una ulaşılarak evrenin % 87,86'sına ulaşılmıştır.

Çalışma evrenini oluşturan 272 öğrencinin tamamı birleştirilmiş sınıflarda öğretim dersini almış olup birleştirilmiş sınıflar ile ilgili teorik bilgiye sahiptirler. Bunun yanı sıra tüm öğrenciler birleştirilmiş sınıflı köy okullarında gözlem yapmış, konu hakkında bilgi sahibi öğrencilerdir.

3.3. Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Bu araştırmada önce literatür taraması yapılarak, konuyla ilgili kaynaklar ve bilgiler toplanmıştır. Ölçme aracı olarak görüşme ve anket teknikleri kullanılmıştır.

Araştırmacı tarafından hazırlanan ve 15 maddeden oluşan görüşme soruları uzman görüşüne sunulmuş ve uzman önerileri doğrultusunda 13 maddeye indirilerek yine araştırmacı tarafından Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı'nda öğrenim gören 37 öğrenciye uygulanmıştır. Görüşme yapılan öğrenciler 239 son sınıf öğrencisi içinden gönüllülük esasına göre belirlenmiş olup kız öğrenci sayısı 24 erkek öğrenci sayısı 13'tür. Tüm öğrenciler birleştirilmiş sınıflar ile ilgili teorik bilgi sahibi olmakla birlikte birleştirilmiş sınıflı köy okullarında belirli süre staj görmüş konu hakkında bilgi sahibi öğrencilerdir. Görüşmeler sırasında araştırmacıya kayıt tutma işleminde yardım etmek üzere iki araştırmacı daha hazır bulunmuşlardır. Görüşme türlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tercih edilmiştir. Görüşmeler ortalama 10-15 dakika sürmüştür.

Araştırmanın nicel boyutunu oluşturan anket görüşme sorularına dayalı olarak veri çeşitliliği ve zenginliğini sağlamak amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Madde sayısı 15 olan anket kapsam geçerliliği sağlamak amacıyla uzman görüşüne sunulmuş ve öğrencilerine birleştirilmiş sınıflı köy okullarında staj görme imkânı sağlayan çeşitli üniversitelerin Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı'nda öğrenim gören 26 4. sınıf öğrencisi üzerinde anketin ön uygulaması yapılmıştır. Yapılan bu çalışmaların ardından madde sayısı 12'ye indirilerek ankete son şekli verilmiştir. 2007-2008 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Gazi Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı 4. Sınıfta 272 öğrenci birleştirilmiş sınıflarda öğretim dersini almıştır. Bu dersi yaz döneminde alan öğrenciler araştırma sınırlarına dâhil

edilmemiştir. Anketlerden 14 tanesi geri dönmemekle birlikte 19 öğrenciye de ulaşılamamış sonuç olarak evrenin %87,86'sına anket uygulanabilmiştir. 202 öğrenciye uygulanan ankette öğrencilere gözlem yaptıkları birleştirilmiş sınıfların sayısal özelliklerine, birleştirilmiş sınıflarda yaşanan sorunlara, bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerine, birleştirilmiş sınıfların avantajlarına, öğretmenlerin niteliklerine, birleştirilmiş sınıflarda öğretim dersinin niteliğine, öğretim programına ve birleştirilmiş sınıflara alternatif çözüm yollarına ilişkin sorular sorulmuştur.

3.4. Toplanan Verilerin Analizi

Verilerin çözümlenmesinde görüşme tekniği kullanılarak toplanan veriler için nitel araştırmada veri çözümlene yaklaşımından biri olan betimsel yaklaşım kullanılmıştır. Bu yaklaşımda yaygın olan durumu veya davranışları belirlemek üzere aktiviteleri, nesnelere, süreci veya kişileri tam olarak inceleme söz konusudur. Araştırmacı sonuçları herhangi bir olayla bağlama çabası içinde değildir, yalnızca durumu olduğu gibi ve tam olarak aktarmayı hedefler (Van Dalen, 1979). Betimsel yaklaşımda toplanan verinin özgün formuna mümkün olduğu kadar sadık kalarak ve gerektiğinde araştırmaya katılan bireylerin söylediklerinden doğrudan alıntı yaparak betimsel bir yaklaşımla veriler okuyucuya sunulmaktadır. Bu yaklaşımda veriler ve anlatılan sonuçlar birbirine anlatım olarak çok yakındır. Örneğin; görüşmelerden uzun aktarımlar yapılabilir ve gözlem notları özgün haline yakın bir biçimde betimlenebilir (Wolcott, 1994 Akt: Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Araştırmacı tarafından görüşme yoluyla toplanan veriler analiz edilirken, her biri soru için, öğretmen adaylarının verdikleri cevaplarda sıkça geçen terimler belirlenmiş ve bu terimlerden alt başlıklar oluşturulmuştur.

Anket yoluyla elde edilen verilerin tanımlanmasında ve yorumlanmasında ise yüzde ve frekans teknikleri kullanılarak toplanan nitel veriler nicel verilerle desteklenmiştir

IV. BÖLÜM

BULGULAR ve YORUM

Bu bölümde, araştırmada ele alınan ana problem ve alt problemlerin çözümü için toplanan verilerin çözümlenmesi sonucunda elde edilen bulgular ve bunların yorumu bulunmaktadır.

4.1.Görüşme Tekniği Kullanılarak Toplanan Verilerin Betimsel Analiz ve Yorumu

Bu bölümde öğrencilerden görüşme tekniği kullanılarak toplanan veriler betimlenip yorumlanmıştır. Her bir soru için anahtar öğeler belirlenmiş, bu anahtar öğelerden alt başlıklar oluşturulmuş ve her bir alt başlık öğrenci cevaplarıyla ayrıntılandırılmıştır.

1. Birleştirilmiş sınıflarda öğretim dersi aldığınız süre boyunca hiç birleştirilmiş sınıf gözleme imkânınız oldu mu?

Öğrencilerin tamamı bu soruya “evet” yanıtını vermişlerdir.

2. Gözlem yaptığınız sınıf hangi ildedir, kaç sınıf birleştirilmiştir ve sınıf mevcudu kaçtır?

Öğrencilerin tamamı Ankara ilinin Gölbaşı ilçesine bağlı köy okullarında gözlem yapmışlardır. Öğrencilerin yüzde 59,4’ü 1,2 ve 3. sınıfların birleştirildiği okullarda, yüzde 29,7’ si 5 sınıfın bir arada eğitim aldığı okullarda, yüzde 10,8’i de 4 ve 5. sınıfların bir arada okutulduğu okullarda gözlem yapmışlardır.

Gözlem yapılan sınıfların mevcutları 9, 12, 16, 21 ve 36 kişiden oluşmaktadır.

3. Gözlem yaptığınız birleştirilmiş sınıfları kaç hafta ve kaç saat gözlemlediniz?

Gözlem süresi 5 öğrenci için 2 hafta geriye kalan 32 öğrenci için 3 haftadır. Öğrenciler 6 ila 18 saat arasında değişen sürelerde gözlem yapmışlardır.

4. Gözlemlerinizde birleştirilmiş sınıf uygulamasından kaynaklanan ve bağımsız sınıflarda yaşanmayan ne gibi sorunlar gözlediniz?

Öğrencilerin dikkat dağılması sorunu yaşamaları

“Çocuklarda dikkat problemi oluyor. Mesela 1. Sınıflarla ilgilenirken 3. Sınıflar araya giriyor. Dikkatleri dağılabiliyor.”

“Çocuklarda dikkat eksikliği oluyor. Öğretmen bir sınıfla ders işlerken diğer sınıfın dikkatini toplayamıyor.”

“Birleştirilmiş sınıflarda öğretmen bir grupta ders işlerken diğer öğrencilerin dikkati dağılabiliyor. Bağımsız sınıflarda herkes dersi aynı anda işlediği ve etkinliklere katıldığı için böyle bir sorun olmuyor.”

“Sadece bir sorun var bence. Mesela öğretmen 3. Sınıflara konu anlatırken 2. Sınıf olan bazı öğrencilerin dikkati dağılıyor ve ödevini yapmak yerine öğretmeni dinliyor.”

Araştırmada öğretmen adayları öğrencilerin dikkat dağınıklığı yaşamalarını birleştirilmiş sınıflarda sık karşılaşılan bir sorun olarak görmüşlerdir. Öğrencilerin dikkat dağılması yaşama nedenleri ödevli ders saatlerinde kendilerine verilen ödevlerin seviyelerine uygun olmayışından, öğretmenlerin dersi gruplar arasında dönüşümlü olarak işlemek yerine bütün bir dersi tek bir sınıfa ayırmasından veya öğrencilerin grupta çalışma alışkanlığı kazanmamış olmalarından kaynaklanabilir.

Disiplin sorunları

“ Örneğin öğretmen 3. Sınıflarla ders işlerken 1. ve 2. Sınıf öğrencilerini bağımsız çalışmaya bırakıyor. Bu nedenle bazen disiplin sorunları çıkabiliyor. Bağımsız sınıflarda herkes derse katıldığı için bu sorun daha az yaşanıyor.”

“Sınıf idaresi bağımsız sınıflara göre daha zor”

“Disiplin sorunları daha fazla olabiliyor. Sebebi ise öğretmen bir sınıf seviyesiyle ilgilenirken diğer öğrenciler kendilerini öğretmen görmüyormuş gibi zannediyorlar veya ilgi çekmek için gürültünün dozunu artırıyorlar.”

Birleştirilmiş sınıflar genellikle öğrenci azlığı nedeniyle oluşturulmuş sınıflardır. Birleştirilmiş sınıflarda öğretmenlerin karşılaşacakları öğrenci sayısı bağımsız sınıflara göre çok daha azdır. Sınıf yönetimi ve organizasyonu konusunda başarılı öğretmenler bu sorunu nispeten daha kolay çözümlenebileceklerdir.

Zaman sıkıntısı

“ Bağımsız sınıflara nazaran bu sınıflarda zaman sorunu vardı. Bu yüzden her sınıf ile yeterince ilgilenilmiyordu. Ayrıca bir ders süresi bazen uzuyor bir saate yakın ders yapılıyordu. Buda gelişim özellikleri nedeniyle uzun süre dikkatlerini toplayamadıkları için çocukları olumsuz etkiliyor, dersin verimliliğini düşürüyor.”

“Gözlemlerimde birleştirilmiş sınıflarda derse zaman yetmemekte konular yetiştirilememekte.”

“Konular, temalar yetiştirilemiyor.”

Birleştirilmiş sınıflarda zaman sıkıntısı sorunu öğretim programının yetiştirilememesine, programda belirlenen hedeflerin tamamına ulaşılamamasına neden olabilmektedir. Yardımcı öğrencilerden veya öğretmene yardımcı olabilecek

başka kişilerden faydalanılırsa zaman sorunu kısmen çözümlenebilir. Köyde belirli bir öğretim kademesine gelmiş ve öğretmenlere gönüllü yardım edebilecek kişiler bulunması öğretmenleri rahatlatılabilir.

Yanışlara anında müdahale edememe

“Derslerin işlenişinde çocukların grupla bağımsız etkinlik yapmalarından dolayı anında düzeltme olanağı olamayabiliyor.”

“Öğrencilere arkadaşları tarafından yanlış bilgiler verilmesi olasılığı var.”

Yanışlara anında müdahale edememe özellikle 1. sınıf öğrencileri için önemli bir sorun teşkil edebilir. Okuma ve yazmada anında düzeltilmeyen hatalar öğrencide kalıcı hale gelebilir. Öğretmen yaşça küçük öğrencilere rehberlik etmeleri için üst sınıflardan öğrenciler seçerken son derece dikkatli olmalı, mümkün olduğunca yeterli öğrencileri seçmeye özen göstermeye çalışmalıdır.

Yaşça küçük öğrencilerin büyük öğrenciler arasında pasif kalması

Öğretmen ve derslik sayısı elverdiği sürece 1. sınıf öğrencileri ayrı bir sınıf olmalıdır. Ancak bunun mümkün olmadığı durumlarda yaşça küçük öğrencilerle büyük öğrencileri kaynaştıracak, ortaklaşa yapmaları gereken etkinlikler oluşturulması küçük yaştaki öğrencilerin kendilerini daha rahat hissetmelerine olanak sağlayabilir.

Öğretmenlerden kaynaklanan sorunlar

“Öğrenciler dikkat problemi yaşıyor. Öğretmen bir grupla ilgilenirken diğer gruba ders kitabını okutup yazdırıyor. Etkinlik yaptırmıyor dolayısıyla çocuklar sıkılıyor. Bizim gözlediğimiz süre boyunca öğretmen pek ders yapmadı. Ayrıca imkânlar mevcut birçok materyal var ama kullanılmıyor. Yani birleştirilmiş sınıftan çok öğretmenin yeterince çaba göstermemesi problem.”

“Gözlemlerimde birleştirilmiş sınıflardan kaynaklanan bir sorun gözlemleyemedim. Sadece sınıf öğretmenimizin yaşlı olmasından kaynaklanan sorunlar ön plandaydı. Zaten çoğu kez eve gidip uzanıyordu.”

Öğretmenlere lisans eğitimlerinde birleştirilmiş sınıflarla ilgili nitelikli bir eğitim verilmesi, meslek hayatları süresince hizmet içi eğitimlerle öğretmenlerin desteklenip sorunlarına çözüm aranması öğretmenlerin motivasyonunu artırarak birleştirilmiş sınıflara karşı olumsuz bakış açılarını değiştirmelerinde yardımcı olabilir.

36 öğrenciden 7’si birleştirilmiş sınıflardan kaynaklanan herhangi bir soruna rastlamadıklarını belirtmişlerdir.

5. Birleştirilmiş sınıflarda gözlemediğiniz sorunlara ne gibi çözüm önerileri getirirsiniz?

Birleştirilmiş sınıflara özgü öğretim programı hazırlama

“Öğrencilerin okulda kalma sürelerini uzatamayacağımıza ve birleştirilmiş sınıfları ortadan kaldıramayacağımıza göre yapılacak en iyi şey birleştirilmiş sınıflara özel bir öğretim programı hazırlamak olur.”

“Gözlemediğim sorunlara ancak birleştirilmiş sınıflara özgü bir program hazırlanarak çözüm bulunabilir.”

“Birleştirilmiş sınıflara özgü programa geri dönülmesi gerekir.”

“Birleştirilmiş sınıflar için bağımsız sınıflardan farklı bir öğretim programının hazırlanması gerektiğini düşünüyorum.”

Öğretmen adayları birleştirilmiş sınıflarda karşılaşılan sorunlara çözüm olması için birleştirilmiş sınıflara özgü bir öğretim programı hazırlanması gerektiğini

belirtmişlerdir. Birleştirilmiş sınıfların işleyişine uygun işlevsel bir program ve bu programa uygun ders kitapları ve öğretmen kılavuz kitapları hazırlanması birleştirilmiş sınıflarda öğretimi daha rahat uygulanabilir hale getirebilir.

Öğretim yöntemini değiştirme

“Ders saatlerini daha fonksiyonel ayarlayabiliriz. Mesela zaman yetersizliğine çözüm olarak oyunlarla da eğlenceli bilgiler verilebilir.”

“Bir ders saati boyunca sadece bir sınıfla değil, aynı saatte mümkün olduğunca farklı seviye grupları ile ilgilenilmeli.”

“O ders saatinde bütün öğrencilerle aynı oranda ilgilenmeye çalışırım. Sadece tek bir sınıfa odaklanıp diğerlerini uzun süre ihmal etmem. Ödevlerini yapıp yapmadıklarını ara ara kontrol ederim.”

“Öğrencilerin birebir katılımı sağlanmalı. Öğrencilerin ön bilgileri dikkate alınarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda derse katılmaları sağlanarak ders işlenmeli.”

“Her öğrenciye kendi ilgi, yetenek ve hazır bulunuşluğuna göre etkinlik yaptırılırsa dikkatlerini kendi çalışmalarına verirler ve diğer öğrencileri rahatsız etmezler.”

“Farklı, renkli, eğlenceli etkinlikler bulmaya çalışırım. Bunun içinde daha fazla kaynak karıştırıp, interneti ve güncel olayları takip ederdim.”

Birleştirilmiş sınıflar doğaları gereği bağımsız sınıflarda kullanılan öğretim yöntemleriyle beraber farklı öğretim yöntemlerini kullanmayı da gerektirmektedir. Öğretmenlerin kendilerini birleştirilmiş sınıflarda kullanılabilecek yöntem ve teknikler ile ilgili geliştirmeleri, öğrencilerin ilgisini çekebilecek materyal kullanmaları ve seviyeye uygun, eğlenceli etkinlikler vermeleri ödevli ders saatlerinde öğrencilerin dikkatlerini kendi ödevlerine vermelerini sağlayabilir.

Hizmet içi eğitim ve öğretmen niteliklerinin artırılması

“Hizmet içi birleştirilmiş sınıf kursları ile öğretmenler bilgilendirilmeli.”

“Öğretmenlerin yeterli bilgi ve beceriye sahip olmaları gerekli yöntem ve teknikleri bilinçli kullanmaları gerekir.”

“Öğretmen sınıfı iyi yönetmeli, deneyimli olmalı ve plan yaparak gelmeli.”

“Öğretmenlerin birleştirilmiş sınıf uygulamasıyla ilgili bilgilendirilmeleri gerekiyor. Özellikle yıllardır çalışan öğremlerin yeni programa bir şekilde alışmaları sağlanmalı.”

“Yeni öğretmenlerin birleştirilmiş sınıf okutması yerine tecrübeli öğretmenler tercih edilmelidir ya da en azından yeni öğretmenlere kurslar, seminerler verilerek onların birleştirilmiş sınıflar hakkında bilgilendirilmesi sağlanabilir. Veya öğretmen kılavuz kitapları birleştirilmiş sınıflar için özel olarak tasarlanabilir açıkça ne yapacakları anlatılabilir.”

Sınıf öğretmenliği ana bilim dalında öğrenim gören öğretmen adayları iki kredilik birleştirilmiş sınıflarda öğretim dersini almakla birlikte çok az sayıda öğretmen adayı birleştirilmiş sınıflarda staj görme imkânı bulmaktadır. Birleştirilmiş sınıfları yalnızca teorik olarak tanıyan ve birleştirilmiş sınıflar hakkında iyi bir donanıma sahip olmayan öğretmen adaylarının bu sınıflarda görev yapmaları oldukça zorlaşmaktadır. Bu durumdaki öğretmenlere görevleri sırasında hizmet içi eğitim yoluyla yardımcı olmak birleştirilmiş sınıflarda öğretimin niteliğini artırıcı olabilir.

Birinci sınıf öğrencilerine özel ilgi gösterilmesi

“Birinci sınıflarla daha yakından ve daha çok ilgilenilmeli. Öğrencilerin okula karşı olumlu duygular beslemelerine ve sosyalleşmelerine olanak sağlanmalı.”

“Öğretmenlerin birinci sınıflarla daha iyi ilgilenmeleri ve onlara daha çok zaman ayırmaları gerekir.”

“Birinci sınıflarla daha çok ilgilenilecek ek dersler yapılabilir.”

Öğretmen adayları, birleştirilmiş sınıflarda birinci sınıf öğrencilerinin özel bir yeri olması gerektiğini belirtmişlerdir. Birinci sınıf öğrencileri okuma ve yazmayı yeni öğreniyor olmaları nedeniyle daha fazla ilgiye ihtiyaç duyarlar. Birleştirilmiş sınıflarda bunun sağlanabilmesi için öğretmenlerin özel çaba göstermesi, bulabildikleri boş vakitlerde –diğer sınıfların ödevli ders saatlerinde veya okul dışı saatlerde- birinci sınıflar için ek çalışmalar düzenlemesi gerekebilir.

Birleştirilmiş sınıflara özgü zamanlandırma

“Birleştirilmiş sınıflarda ders saatleri artırılmalıdır. Bağımsız sınıflarda bir günde altı saat ders yapılırken birleştirilmiş sınıflarda yedi, sekiz saat ders yapılabilir.”

Birleştirilmiş sınıflarda ders saatlerini artırmak yerine birleştirilmiş sınıflara uygun bir öğretim programı hazırlamak zaman sorununu çözebilir.

Yardımcı öğrenci kullanma

“Gözlemlediğim sınıfta yardımcı öğrenci uygulamasına başvurulmamıştı. Yardımcı öğrenci sayesinde hem disiplin hem de zaman sorunu asgariye indirilebilirdi.”

“Bir üst sınıftaki öğrencinin arkadaşına yardım etmesi birinci sınıflar için çözüm olarak sunulabilir.”

“Bunun pek çözümü yok gibi ama akran gruplarından yararlanılabilir.”

Birleştirilmiş sınıflarda öğretmenlerin yükünü hafifletmek için yardımcı öğrenci kullanmak oldukça hassas bir konudur. Öğretmenler yardımcı öğrencilerin

seçiminde dikkatli davranmalıdır. Yardımcı öğrenciler diğer öğrencilere yanlış rehberlik edebilir. Bu yüzden mümkün olduğunca donanımlı öğrenciler tercih edilmeli ve öğretmen yardımcı öğrencileri de kontrol altında tutmalıdırlar.

Seviyeye uygun ödevler verme

“Öğrencilere verilen ödevler öğrencilerin seviyelerine uygun olmalı ve ödevler öğrencileri konulara güdülemelidir.”

“Bir sınıfla ders işlenirken diğer öğrencilere tam seviyesine uygun ödevler verilmesi gerekir. Öğretmenin etkili bir öğretim yöntemi seçmesi gerekir.”

Birleştirilmiş sınıflarda öğretim ödevli ve öğretmenli ders saatleri şeklinde gerçekleştiği için öğrencilere verilen ödevler dikkatli bir şekilde seçilmelidir. Öğrencilere verilecek zor veya kolay ödevler ödevli ders saatlerinden beklenen verimin alınamamasına ve öğrencilerin dikkatlerini başka şeylere yöneltmesine neden olabilir. Bu sebepten ödevler öğrencilerin seviyelerine uygun ve ilgi çekici olmalıdır.

6. Size göre birleştirilmiş sınıfların en önemli avantajı nedir? Neden?

Öğrencilerin sosyalleşmesi

“Çocuklar daha sosyal oluyorlar, yardımlaşma ve dayanışma daha fazla oluyor.”

“Öğrenciler birbirleriyle çok iyi kaynaşıyor.”

“Dayanışma, paylaşma en önemli avantajlar.”

“Öğrencilerin sosyalleşmesine ve kendilerini daha rahat ifade etmesine yardımcı olur. Belki çok daha önemli avantajları vardır, fakat benim dikkatimi en çok bu çekti.”

Çocuklar özellikle alt sınıftakiler kendilerinden büyük olanlarla aynı ortamı paylaştıkları için bağımsız sınıftakilere göre daha girişimciler.’’

‘‘Öğrenciler bireysel ve grupta çalışma alışkanlıklarını kazanıyorlar ve birbirlerine yardım ederek yardımlaşmayı öğreniyorlar. Birbirlerinin eksikliklerini gideriyorlar.’’

‘‘Bana göre en önemli avantaj öğrencilerin işbirliği içinde öğrenmeleridir. Bu şekilde konular daha kalıcı öğreniliyor ve öğrenciler arası dayanışma, sosyalleşme, ekip ruhu gibi davranışlar daha etkili kazanılıyor.’’

‘‘Çocuklarda müthiş bir özgüven duygusu var. Bu en çok hoşuma giden nokta oldu.’’

‘‘Bence sosyalleşme. Çünkü farklı seviyedeki kişilerle aynı ortamı paylaşıyorsunuz.’’

‘‘Bana göre en önemli avantajı bağımsız çalışma alışkanlığı kazandırması ve farklı düzeyde öğrencilerle bir arada olma olanağı tanınması. Öğrenci bireysel çalışabildiği gibi arkadaşlarıyla da işbirliği yapma imkânı bulur.’’

Birleştirilmiş sınıflar toplumun küçük birer modeli olarak görülebilir. Farklı yaş ve seviyedeki öğrencilerin bir arada eğitim alıyor olması yardımlaşmayı ve sosyalleşmeyi artırıcı, iletişimi güçlendirici bir durumdur. Bunun yanı sıra uygun bir rehberlikle birlikte ödevli ders saatleri öğrencilerin öğrenmeyi öğrenmelerini sağlayıcı olumlu zaman dilimleridir.

Ekonomik avantajlar

‘‘Öğretmenden ve sınıftan tasarruf sağlanıyor. Her yere çok sayıda sınıf yapmak ekonomik açıdan olumsuz olur. Her sınıfa bir öğretmen görevlendirmek de aynı şekilde. Köyde zaten nüfus az. 1. Sınıf okuyan üç öğrenci varsa üç öğrenciye bir öğretmen verilmesinden dokuz kişilik sınıf mevcuduna bir öğretmen vermek daha uygun olur.’’

“öğrenci sayısı az o yüzden ekonomik. Bir öğretmen ideal olabilir.”

Birleştirilmiş sınıfların oluşturulmasının temel nedenleri öğrenci, öğretmen ve derslik yetersizliğidir. Özellikle kırsal kesimlerde kentlere göç olması nedeniyle sayıları azalan öğrencilerin eğitimlerinin kesintisiz devamı için birleştirilmiş sınıflar oluşturulmuştur. Tek bir derslik içinde tek bir öğretmen tarafından farklı sınıf seviyelerindeki öğrenciler bir arada öğrenim gördükleri için birleştirilmiş sınıflar oldukça ekonomik bir çözümdür.

Öğrencilerle daha yakından ilgilenilebilmesi

“Bence en önemli avantajı öğrenci sayısı az olduğu için öğretmenin her çocukla rahatlıkla ilgilenilebilmesi.”

Birleştirilmiş sınıfların pek çoğunun sınıf mevcudu az olmasıyla beraber bazı bölgelerde oldukça kalabalık ve sınıf mevcudu hayli fazla olan birleştirilmiş sınıflar bulunmaktadır. Öğretmen adaylarının belirledikleri bu avantaj gözlem yapılan sınıf ile sınırlı bir avantajdır.

Eğitimde eşitlik sağlanması

“Bence en önemli avantajı az nüfusa sahip bölgelerde de ders yapılabilme imkânı vermesi. Çünkü bu bölgelerinde eğitime ihtiyacı var.”

Öğrenci sayısının sınıf oluşturmak için yeterli olmadığı alanlarda eğitimin kesintisiz devamı için birleştirilmiş sınıflar önemli unsurlardır. Bu öğrencilerin taşınmalı eğitim ile başka yerlere taşınmaları veya yatılı okumaları gibi yöntemler yerine birleştirilmiş sınıfların oluşturulması daha etkili bir yöntemdir.

Eğitsel avantajlar

“Birleştirilmiş sınıflarda seviye grupları oluşturulabilir. Farklı düzeydeki öğrencilerin bir araya gelmesi sağlanır. Öğrenci geride olduğu bir derste diğer sınıflarla oturtularak dersi o grupta dinleyebilir.”

“En önemli avantajı seviye grupları oluşturma imkânı sağlaması. Çünkü öğrenmede eksiklik yaşayan öğrencilere tekrar etme olanağı sağlanmış olur. Okuma güçlüğü çeken bir öğrenci rencide edilmeden birinci sınıflarla oturtulup dersi tekrar etmesi sağlanabilir.”

“Eksik öğrenmelerin öğrencilere hissettirilmeden giderilebilmesidir.”

“Bireysel farklılıklara dayalı eğitim-öğretim veriliyor olmasıdır.”

“Seviye ve ilgi gruplarının oluşturulmasını en önemli avantaj olarak görüyorum. Böylece farklı bilgi, beceri, ilgi ve tutuma sahip olan öğrencilere daha etkili öğretim faaliyeti yapılabilir.”

7. Bağımsız sınıflarda uygulanan eğitim programının birleştirilmiş sınıflarda da aynen uygulanması konusunda neler düşünüyorsunuz?

Haksız bir uygulamadır.

“Birleştirilmiş sınıflar ve bağımsız sınıflar uygulaması birbirinden farklı olmalıdır. Çünkü öğrenciler arasında seviye farkı var. Öğrencilere ayrılacak süre farklı olmalı. İlgiler, ihtiyaçlar ve ön bilgiler doğrultusunda farklı bir uygulama getirilmelidir.”

“Yanlış bir uygulama olduğunu düşünüyorum. Programın tam olarak yetiştirilememesi beni bu düşünceye sevk etti.”

“Bağımsız sınıflarda uygulanan programdaki etkinlikler birleştirilmiş sınıflara uygun ve birliktelik sağlanabilecek şekilde düzenlenmeli. Çünkü gözlemlediğim staj

okulunda örneğin matematik dersinde 3. Sınıf öğrencileri hala küplerle dört işlem yaparken bağımsız sınıf öğrencileri üst düzey işlemleri rahatlıkla yapabilmektedirler.’’

‘‘Tamamen insafsızca bir uygulama. Bunu bazı tembel zihniyetlerin kendi sorumluluklarından kaçması şeklinde yorumluyorum.’’

‘‘Yanlış buluyorum. Bağımsız sınıflarda yaş ve düzeyleri aynı olan çocuklar eğitim görürken birleştirilmiş sınıflarda farklı düzeydeki çocuklar eğitim görüyor.’’

‘‘Programın aynı olması uygulanma başarısını olumsuz yönde etkiliyor. Bağımsız sınıflarda da aynı saatlerde aynı hedeflerin kazandırılması bekleniyor, birleştirilmiş sınıflarda da. Bu durum bizim gözlemlediğimiz gibi 3 sınıf bir arada olan sınıflar için önemli bir sorun. Öğretmen kendi programını oluşturup ona göre hareket etmek zorunda kalıyor.’’

Birleştirilmiş sınıflar bağımsız sınıflardan farklı sınıflardır. Bağımsız sınıflarda tek bir sınıf seviyesi bulunurken birleştirilmiş sınıflarda farklı yaş ve seviyedeki öğrenciler bir arada ders alırlar. Öğretmenin sorumluluğunun daha fazla olduğu birleştirilmiş sınıfların bağımsız sınıflarla aynı öğretim programını takip etmesi uygun bir yaklaşım değildir. Birleştirilmiş sınıflara özgü bir öğretim programı bu sınıflarda zaman yetersizliğinden kaynaklanan sorunlara büyük ölçüde çözüm olabilir.

8. Öğretmenlik hayatınıza başladığınızda birleştirilmiş sınıf okutmak ister misiniz? Neden?

‘‘Evet, isterim. Çünkü birleştirilmiş sınıflar bağımsız sınıflara nazaran akademik üstünlüklere sahip. Bağımsız sınıflarda mümkün olmayan uygulamalar birleştirilmiş sınıflarda kolaylıkla uygulanabiliyor. Bir öğretmen olarak birleştirilmiş sınıflarda çalıştığımı düşünmek öğretmenlik idealizmimi kamçılıyor.’’

“Eğer bana ayrı bir program hazırlayacaklarsa ki bu imkânsız görünüyor, tabii ki okutmak isterim. Bir bölgeye birleştirilmiş sınıflı bir okul açıldı ise buranın öğrencisinin gerçekte bir öğretmene ihtiyacı vardır. Nedendir bilmiyorum ama birleştirilmiş sınıflarda öğretmenlik yapmak görevini tam anlamıyla yerine getirmek gibi geliyor bana.”

“İsterim. Çünkü sınıf mevcudu az olunca susturma gibi bir problem olmuyor. Deneyim edinmişsem de daha iyi yapabileceğime inanıyorum.”

“Eğer çok fazla öğrenci olmayacaksa birleştirilmiş sınıfların avantajlarını kullanabilmek için isterim. Ama öğrenci sayısı çok olursa sınıf hâkimiyeti zorlaşacağından istemem.”

“Evet, okutmak isterim. Çünkü bir dersi 40 dakika boyunca anlatmak benim canımı sıkıyor. 1. sınıflara farklı 2. sınıflara farklı dersleri anlatmak daha zevkli olabilir.”

“Evet, isterdim. Çünkü genel olarak kırsal kesimde olduğu için bütün bilgilerimi onlara aktarmak isterdim. Oradaki çocuklar şehirde bulunan çocuklardan oldukça geri kalmaktadırlar. Ailenin, çevrenin vermiş olduğu eğitimle yetinmenin söz konusu olduğunu gördüm. Bence hiçbir zaman verilenle yetinmemeli, daima daha fazlası istenmelidir. Böylece ufku açık bireyler yetiştirmiş olacağız.”

“Yeni ve deneyimsiz bir öğretmen olacağım için ilk yıl birleştirilmiş sınıf okutmak zor gibi geliyordu ama köydeki okulda birleştirilmiş sınıf ortamını gördüğümde bu korkum yok oldu. İki sınıflı bir birleştirilmiş sınıf okutmak isterim ilk yılmda. Daha sonra sınıf sayısı artabilir.”

“Öğretim programı değiştirildiği takdirde isterim. Çünkü öğrencilerime daha fazla zaman ayırmak, daha çok ilgi göstermek isterim.”

“İlk senemde istemem, biraz daha tecrübe kazandıktan sonra okutmayı isterim. Çünkü birleştirilmiş sınıf uygulaması öğretmenin daha aktif olmasını her konuda

sınıfta hâkimiyetinin olmasını, işbirliğini öğretirken, sınıf yönetiminde çok başarılı olması gerekliliğini ortaya koyuyor.’’

‘‘Birleştirilmiş sınıf okutmak isterim. Bence birleştirilmiş sınıf öğretmeni olmak bağımsız sınıf öğretmeni olmaktan daha zor olabilir, daha çok çaba isteyebilir. Ancak sınıf içi etkileşim bağımsız sınıflara nazaran daha çok olduğu için öğretmenin işi bir nevi daha kolay. Ve bu sınıflarda yetişen öğrencilerin daha başarılı olacağına inanıyorum.’’

‘‘Evet, isterim. Bu dönem, hem birleştirilmiş sınıfı hem bağımsız sınıfı gözleme imkânımız oldu. İkisini karşılaştığımda birleştirilmiş sınıfın üstünlükleri belirgin biçimde görülüyor. En başta, sınıf yönetimi açısından daha rahat, öğrenciler daha rahat, öğretim ortamı daha güzel.’’

‘‘İsterim. Çünkü birleştirilmiş sınıflardaki öğrencilerin birbirleri arasındaki iletişim bağı daha güçlüdür. Eğer ayrı bir program hazırlanırsa birleştirilmiş sınıflarda akademik üstünlük daha da fazla olacaktır.’’

‘‘Okutmak isterdim. Farklı sınıf seviyelerinden öğrenciler olması onların birbirleriyle etkileşimi açısından önemli. Öğrenciler birbirlerinden öğrenebiliyorlar. Ayrıca geçmiş yıllardan kalma öğrenme eksikliklerinin de giderilme şansı var. Öğrenciler çalışma saatinde bağımsız çalışma alışkanlığı kazanırlar.’’

‘‘İsterdim. Çünkü diğer stajlarımda edinemediğim tecrübeler edindim. Planlı programlı olduğum sürece bir birleştirilmiş sınıfta başarılı olabileceğim inancındayım. Çünkü öğrenciler zor şartlarda dahi olsa birçok şeyi yapabilecekleri inancına sahip olarak yetiştirilirse aydınlık bir gelecektirler bizim için. Onlara rehberlik edip gözde öğretmenleri olmak en büyük hayalim.’’

‘‘Böyle bir tercih yapmam. Ancak okutsaydım problem olmazdı. Çünkü bağımsız sınıflarda da aynı öğrenci yaş grupları var birleştirilmiş sınıflarda da.’’

Öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun birleştirilmiş sınıflarda öğretmenlik yapmak istemesi birleştirilmiş sınıflara karşı herhangi bir ön yargılarının olmadığını ve bu konuda yeterli donanıma sahip olduklarını düşündüklerini göstermektedir. Bu durum öğretmen adayları için oldukça olumludur. Birleştirilmiş sınıflar hakkında bilgili ve ön yargısız olarak öğretmenliğe adım atmaları bu tür sınıflarda görev aldıklarında sorun çözücü bir yaklaşım içerisinde olabacaklarına dair inancı güçlendirmektedir.

9. Birleştirilmiş sınıflara alternatif olarak ne tür bir yapılanma önerirsiniz? Gerekçeleriyle belirtiniz.

Birleştirilmiş sınıflar en uygun yöntemdir.

“Birleştirilmiş sınıflara alternatif bir yapılanma düşünemiyorum. Benim gittiğim birleştirilmiş sınıf hem öğrenci azlığından hem de derslik yokluğundan oluşturulmuş. En fazla bu öğrenciler taşınmalı olarak eğitim-öğretim görebilirler. Bu da çocuklar için çok yorucu olur.”

“Bu bir soruna karşı çözüm. Bunun alternatifinin olacağını düşünmüyorum. Bence en iyi yol birleştirilmiş sınıflarda öğretimdir.”

“Bence birleştirilmiş sınıflarda her türlü imkân var. En iyi yol birleştirilmiş sınıflardır.”

“Birleştirilmiş sınıflar zaten bir problemi çözmek için oluşturulmuştur. Bu yüzden kaldırılmamalıdır. Sadece şartları iyileştirilmeye çalışılmalıdır.”

Araştırmaya katılan öğretmen adayları birleştirilmiş sınıfları sorun olarak değil bir çözüm olarak görmektedirler. Ayrıca alternatif bir yol oluşturmak yerine bu sınıfların şartlarının iyileştirilmeye çalışılmasının daha etkili olacağı görüşündedirler.

Taşınmalı eğitim yapılabilir.

“Alternatif olarak taşınmalı eğitim en makulüdür. Öğrenci farklı bir ortam ve daha kalabalık bir öğrenci ortamında kendini bulur. Sosyalliği artar.”

“Taşınmalı eğitim öneririm ama aslına bakılırsa bunun da çok verimli olacağını düşünmüyorum.”

“Birleştirilmiş sınıf uygulaması olan yerlere yeni okul veya derslik yapmak çözüm değildir. Çünkü öğrenci sayısı zaten azdır. Bence en güzel çözüm taşınmalı eğitimdir. Böylelikle yeni öğretmene ve dersliğe ihtiyaç kalmaz.”

Taşınmalı eğitimle ilgili istatistikler incelendiğinde öğrencilerin başka köylere taşınmasının oldukça maliyetli bir yöntem olduğu görülmektedir. Öğrencileri taşımak yerine, öğretmenleri kasaba veya ilçelerden köylere taşımak hem daha az masraflı, hem de köylerdeki okulların kapanması önleyen bir yöntem olabilir.

Her okula öğretmen gönderilmelidir.

“Alternatif olarak öğrenci ne kadar az olursa olsun, öğretmen gönderilebiliyorsa bütün köy okullarının açık olması en doğrusudur. Birleştirilmiş sınıflar olmazsa öğrenciler ya yatılı okullara gönderilecek ya da taşınmalı eğitim yapılacak. İkisi de uygun değil. Çünkü öğrenciye ikisi de eziyet aslında. En uygun yol birleştirilmiş sınıflar. Çünkü çocuk kendi evinde, yol sorunu çekmeden okuluna rahatça gidebiliyor. Ancak devletin imkânlarını sonuna kadar kullanıp fazla derslik yapıp fazla öğretmen gönderilebilir. Başka türlüde tek yol birleştirilmiş sınıflar eğitimidir.”

Diğer

“Birleştirilmiş sınıflarda öğretim iyi bir yöntem. Ama böyle bir yöntem olmazsa öğretmen isterse grupları ayırarak farklı zamanlarda alabilir. Örneğin 1. sınıfları

sabah, 2. ve 3. sınıfları öğlen, 4. ve 5. sınıfları akşam alabilirler. Ancak bu yöntemle öğretmenin çok zamanı gider. Eğer birleştirilmiş sınıfların kalitesi artırılırsa başka bir yapılanmaya gerek kalmadığını düşünüyorum.’’

‘‘Farklı bir alternatif değil uygulamanın birleştirilmiş sınıflara göre yapılması yararlı olacaktır. Birleştirilmiş sınıflar birçok soruna çözüm olarak getirilmiş bir yapılanmadır. Sorun programın uygulanmasında ve öğretmenlerin bu konuda yetersiz olmasındadır.’’

‘‘Birleştirilmiş sınıflara alternatif olarak haftada bir gün öğrencilerin aileleriyle görüşülmesinin de programa girmesini isterim. Çünkü çocuklar okulda ne kadar iyi bir öğrenim görseler de evde aileleri tarafından desteklenmeleri gerekir. Yoksa aldıkları eğitimin kalıcı olacağını sanmıyorum. Ailelerle okulun önemi ve çocuklarına destek olmaları konularında görüşmeler yapılmasını öneriyorum.’’

‘‘Birleştirilmiş sınıfların gerekçelerini teoride öğrendim. Şu üç haftalık süre içinde de neyin ne olduğunu kısmen de olsa gördüm. Çocuklar için bir arada okumak problem olmuyor gibi görünüyor. Ancak gittiğim okulun binası yetersizdi. Sanki çocukları taşımaya yönelik yatırımlardan ziyade, okulun fiziksel özelliklerinin geliştirilmesi daha uygun olurdu. Okula gittiğim ilk gün sınıfta fena halde üzüldüm. Çocukların o minik yüreklerinin halini o anda düşünmek bana çok üzüntü verdi.’’

‘‘İmkânları düşündüğümde bence birleştirilmiş sınıfların alternatifi yok. Ancak birleştirilmiş sınıf okutacak olan öğretmenlere yönelik çalışmalar yapılabilir.’’

10. Eğitim fakültelerinin sınıf öğretmenliği bölümünde verilen birleştirilmiş sınıflarda öğretim dersini yeterli buluyor musunuz? Bulmuyorsanız ne gibi değişiklikler önerirsiniz?

Uygulamaya ağırlık verilmelidir.

“Yeterli buluyorum fakat uygulama süresi biraz kısa. Bu ders süresinde beş hafta köy okullarında uygulama yapmanın uygun olacağını düşünüyorum. Uygulamalar teorik bilgiden daha etkili olmaktadır.”

“Yeterli bulmuyorum çünkü gözlem yapma imkânımız sınırlı. Yeterli olması için birleştirilmiş sınıflı okullarda daha fazla gözlem yapmamız gerekir.”

“Bulmuyorum. Bence sürekli staj olsa daha etkili olur.”

“Bu ders daha fazla uygulamaya dönük verilirse yeterli olur.”

Birleştirilmiş sınıflarda öğretim dersi yeterli niteliğe sahiptir.

“Yeterli buluyorum. Gözlem yapma imkânımızın olması bence büyük bir artı.”

“Birleştirilmiş sınıflarda öğretim dersini yeterli buluyorum.”

“Tamamen yeterli. Çünkü dünyadaki yüksek öğrenim faaliyetlerine baktığımız zaman, örneğin ABD ve Japonya’da öğrenciler teorik bilgi aldıktan sonra o dersin uygulaması niteliğinde uygulama yapıyorlar. Uygulama yapma öğretmen okulları kültüründe son derece uygun.”

“Yeterli buluyorum çünkü hocamız bizim o ortamı görmemizi bile sağladı daha ne olsun.”

Araştırmaya Katılan Öğretmen Adayları Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim Dersi Almakta Ve Sınırlı Bir Süre Birleştirilmiş Sınıflı Köy Okullarında Staj Görmektedir. Araştırma Sonuçları Göstermektedir Ki Öğretmen Adayları Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim Dersini Genel Olarak Yeterli Bulmakla Beraber Birleştirilmiş Sınıflı Köy Okullarında Staj Görmeye Ayrı Bir Önem Vermekte Ve Bu Sürenin Artırılmasını İstemektedirler.

11. Gözlem yaptığımız birleştirilmiş sınıflı okullarda öğretmenler birleştirilmiş sınıflar konusunda yeterli midir?

“Öğretmenin planı yoktu ve gittiğimiz süre boyunca ders işlemedi. Öğrencileri bize bırakıp gitti. Dolayısıyla yöntem ve teknikleri kullanıp kullanmadığını gözlemleyemedik.”

“Öğretmen derse planlı bir şekilde gelmiyordu ayrıca birleştirilmiş sınıflarda nasıl ders işleneceği konusunda pek bir bilgiye sahip değildi.”

“Gittiğim köy okulunda iki tane sınıf vardı. 1,2 ve 3. sınıfları okutan öğretmen disiplin sorunları yaşıyor ve öğrencileri yönetemiyordu. 4. ve 5. sınıflara giren öğretmen yeterliydi.”

“Gözlem yaptığım okulda bir tane öğretmen vardı. Oda bu sene emekli olacak ve sağlık sorunları yaşayan bir öğretmenimizdi. Ders planlı işlenmiyordu. Öğretmen hangi dersi isterse o ders işleniyordu. Daha çok davranışçı yaklaşımla ders işleniyordu. Birleştirilmiş sınıflarda kullanılması gereken yöntem teknikleri kullanmıyordu.”

“Bence, öğretmen yetersiz. Çünkü ders işlerken bir sınıfa alıyor sadece onlarla ders yapıyor. Diğer sınıflarla fazla ilgilenmiyor. Sadece bir kez matematik dersinde iki grupta birlikte ders işledi. Tahtayı ikiye böldü ve iki grup için farklı problemler yazdı.”

“Öğretmen sınıf yönetimi konusunda başarılı değildi ayrıca dersleri ödevli ve öğretmenli olarak işlemiyordu. İki grupta birden ders işliyordu.”

“Öğretmen derse hazırlıklı geliyordu. Derse başladığında hangi sınıfta ne yapacağını, hangi ödevleri vereceğini çok iyi biliyordu.”

Araştırmaya katılan öğretmen adayları gözlem yaptıkları okullarda görev yapan öğretmenleri özellikle plan yapma ve derse hazırlıklı gelme konularında yetersiz bulmakta ayrıca öğretmenlerin birleştirilmiş sınıflarda görev yapma konusunda isteksiz olduklarını belirtmektedirler.

12. Birleştirilmiş sınıflar hakkındaki görüşleriniz “Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim” dersini aldıktan sonra ne gibi değişiklikler gösterdi?

“Birleştirilmiş sınıf uygulamasının aslında gerçekten bir çözüm olduğunu ve olması gerektiğini öğrendik. Ayrıca bağımsız sınıflara göre birçok üstünlüğü olduğunu gördük. Bu da birleştirilmiş sınıflı bir okulda öğretmen olmak konusunda içimizde bir istek uyandırdı.”

“Birleştirilmiş sınıflarda öğretimin yeterli olmadığını düşünüyordum. Ancak durum düşündüğüm kadar da kötü değilmiş. Aksine bu tür sınıfların artıları bile varmış.”

“Önceleri bu sistemin bir ülke için geri kalmışlık göstergesi olduğunu düşünüyordum. Ama şimdi bu sistemin ülkemizin olması gereken bir gerçeği olduğunu düşünüyorum. Olması gereken bir sistem ama profesyonelce ve bilinçli bir şekilde yapılması gerekiyor.”

“Ülkemizde birleştirilmiş sınıflar Avrupa’da olduğu gibi eğitim standartlarını yükseltmek için değil, öğretmen, öğrenci ve derslik yetersizliğinden kaynaklandığı için durum çok farklı. Bunu birebir gözlemledik. Ancak şunu öğrendim ki bir

öğretmen yeterli ve istekli ise, mesleğini seviyorsa onu araç gereç eksikliği yetersiz kılar ne de sınıf ortamı.”

“Önceden ön yargılı bakıyordum, ilkel ir yöntem olduğunu düşünüyordum ama bu dersten sonra göz ardı edilemeyecek kadar çok faydası olduğunu gördüm ve şu an uygulamada olması gerektiğini düşünüyorum.”

“Önceleri birleştirilmiş sınıfların çok kalabalık öğrencilerden oluştuğunu sanıyordum. Dersi aldıktan sonra birleştirilmiş sınıflar hakkında ayrıntılı bilgi sahibi oldum ve bağımsız sınıf okutmaktansa öğrencisi az olan bir birleştirilmiş sınıf okutmaya karar verdim.”

“Birleştirilmiş sınıfları okutmanın çok zor olduğunu düşünüyordum. Bu sınıfların ortamının çok düzensiz olduğu inancındaydım. Ama bu derste birleştirilmiş sınıflarla ilgili bilgi edinince birleştirilmiş sınıf okutmaya karar verdim.”

13. Birleştirilmiş sınıflar hakkındaki görüşleriniz birleştirilmiş sınıf uygulamasına gittikten sonra ne gibi değişiklikler gösterdi?

“Oradaki öğrencileri, onların gözündeki ışığı görünce çok mutlu oldum. O çocuklar tüm imkânsızlıklara rağmen okumaya çalışıyorlar.”

“Birleştirilmiş sınıflarda uygulama yapmanın çok zor olacağını düşünüyordum. Ancak gördüm ki tecrübeli bir öğretmen için zorlanacak pekte bir şey yok.”

“Uygulamaya gittiğimde birleştirilmiş sınıflarda öğretim dersinde öğrendiklerimin çok doğru olduğunu gördüm. Gerçektende öğretmen sınıflarla biraz daha ilgili olsaydı bu sınıfların avantajları çok fazla olurdu.”

“Ben bağımsız sınıflarla birleştirilmiş sınıflar arasında eşitsizlik olduğunu düşünüyordum. Fakat gözlemlerim sırasında işin öyle olmadığını, birleştirilmiş

sınıfların kırsal bölgelerdeki çocukların eğitimine olanak sağlayan bir çözüm yolu olduğunu gördüm.’’

‘‘Uygulama bende çok büyük hayal kırıklığı yarattı. Birleştirilmiş sınıf uygulamasına ait avantajlardan hiçbirini gözlemleyemedim.’’

‘‘Uygulamayla derste öğrendiklerimizin teoride kalmadığını, öğretmenler tarafından uygulandığını, öğretmenin dersi işlerken zorlanmadığını ve çocukların çok iyi öğrendiklerini gördüm.’’

‘‘Birleştirilmiş sınıflarda öğretmenlik yapmaktan korkuyordum. Ancak uygulamaya gittikten sonra bu korkularımın yersiz olduğunu anladım. Rahatlıkla birleştirilmiş sınıflarda öğretmenlik yapabileceğime inanıyorum.’’

‘‘Uygulamaya gidip, oradaki çocukları gördükten sonra birleştirilmiş sınıflarda öğretmen olmak için daha istekli oldum. Öğrenim görmeye o kadar can atan çocuklar varken bizim oralara gitmek istemememiz olanaksızdır. Gözlem yaptıktan sonra ‘inşallah birleştirilmiş sınıflı bir okulda görev yaparım’ diye düşünmeye başladım.’’

‘‘Uygulamaya gittikten sonra birleştirilmiş sınıflarda seviye gruplarının çok önemli olduğunu fark ettim. Bence birleştirilmiş sınıflar yaşa göre değil seviyeye göre ayrılmalıdır. Böylece her öğrencinin ilerlemesi sağlanmış olur.’’

Birleştirilmiş sınıflarda öğretim dersi ve birleştirilmiş sınıflarda gözlem yapma araştırmaya katılan öğretmen adaylarına göre oldukça faydalıdır. Bu dersi almadan ve birleştirilmiş sınıflarda gözlem yapmadan önce birleştirilmiş sınıflar hakkında bilgi sahibi olmayan veya tamamen olumsuz düşünen öğretmen adayları bu dersi alıp uygulamaya katıldıktan sonra önyargılarından kurtulmuş ve birleştirilmiş sınıf okutmak için gönüllü hale gelmişlerdir.

4.2. Anket Tekniği Kullanılarak Toplanan Verilerin Yüzde Ve Frekans Değerleri

Araştırmacı tarafından oluşturulan anket görüşme yoluyla elde edilen verileri desteklemek ve daha çok öğretmen adayının görüşünü alabilmek için oluşturulmuştur. Anket sorularının amacı var olan bir durumu betimlemek olduğu için istatistiksel işlemlerden yüzde ve frekans değerleri kullanılmıştır.

Tablo 4. Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Birleştirilmiş Sınıflarda Gözlem Yapıp Yapmadıklarına İlişkin Yüzde ve Frekans Değerleri

Birleştirilmiş sınıflarda öğretim dersi aldığınız süre boyunca birleştirilmiş sınıf gözlemlediniz mi?			
		n	%n
	Evet	202	100,0

Ankete katılan öğretmen adaylarının tamamı birleştirilmiş sınıflarda öğretim dersi aldığı süre içerisinde birleştirilmiş sınıfları gözleme imkânı bulmuştur.

Tablo 5. Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Gözlem Yaptıkları Sınıflarda Bulunan Öğrenci Sayısı Değişkenine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Gözlem yaptığınız sınıftaki öğrenci sayısı			
		n	%n
	5 – 9 öğrenci	44	20,8
	10 – 19 öğrenci	75	35,4
	20 – 29 öğrenci	82	38,7
	30 öğrenciden fazla	11	5,2
	Toplam	212	100,0

Ankete katılan öğretmen adaylarının % 20,8'i 5 – 9 öğrencili, %35,4'ü 10 – 19 öğrencili, %38,7'si 20 – 29 öğrencili ve %5,2'si 30'dan fazla öğrencili birleştirilmiş sınıflarda gözlem yapmıştır.

Ankete katılan öğretmen adaylarının %38,7'sinin 20 – 29 öğrencili sınıflarda gözlem yapmış olmaları öğretmen adaylarının çoğunluğunun sınıf mevcudu hayli fazla birleştirilmiş sınıflarda gözlem yaptıklarını göstermektedir. Bu veriye rağmen araştırma sonuçları öğretmen adaylarının birleştirilmiş sınıflarla ilgili olumlu düşünceler içerisinde olduklarını göstermektedir.

Tablo 6. Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Gözlem Yaptıkları Sınıfların Birleştirilme Sayısı Değişkenine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Gözlem yaptığınız okulda kaç sınıf birleştirilmiş olarak okutulmaktadır?			
		n	%n
	5 sınıf beraber	29	14,1
	1,2,3. sınıflar	118	57,3
	1 ve 2. sınıflar	15	7,3
	4 ve 5. sınıflar	26	12,6
	Diğer	18	8,7
	Toplam	206	100,0

Ankete katılan öğretmen adaylarının %14,1'i beş sınıfın bir arada okutulduğu, %57,3'ü 1.,2. ve 3. sınıfların beraber okutuldukları, %7,3'ü 1. ve 2. sınıfların birlikte okutuldukları ve %12,6'sı 4 ve 5. Sınıfların birlikte öğrenim gördükleri birleştirilmiş sınıflarda gözlem yapmışlardır. % 8,7 öğretmen adayı bu gruplamalardan farklı şekilde gruplandırılmış birleştirilmiş sınıflarda gözlem yapmışlardır.

Ankete katılan öğretmen adaylarının yarıdan fazlası 1, 2, ve 3. sınıfların birleştirildiği birleştirilmiş sınıflarda gözlem yapmışlardır. Verilere göre birinci sınıfların büyük çoğunlukla birleştirilmiş sınıflar içinde yer alması dikkat çekmektedir. Derslik ve öğretmen sayısının elverişli olması halinde bu sınıfların birleştirilmiş sınıflardan ayrılması gerekmektedir.

Tablo 7. Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Birleştirilmiş Sınıflarda Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Yüzde ve Frekans Değerleri

Birleştirilmiş sınıf gözlemlerinizi boyunca aşağıdaki sorunlardaki hangisi ya da hangileriyle karşılaştınız?			
		n	%n
	Öğrenciler dikkat dağılması yaşıyor.	120	29,2
	Öğretmenler sınıf yönetimi ve organizasyonunda güçlük yaşıyor.	113	27,5
	Öğretmenler programı uygulayabilmek için zaman sıkıntısı yaşıyor.	87	21,2
	Öğretmenler birleştirilmiş sınıflarla ilgili kaynak ve destek eksikliği yaşıyor.	68	16,5
	Diğer	23	5,6
	Toplam	411	100,0

Ankete katılan öğretmen adayları birleştirilmiş sınıf gözlemleri boyunca sayılan sorunların hepsiyle karşılaştıklarını belirtmişler ve bu sorunlara ek olarak öğretmenlerin yetersizliği ve yaşı küçük olan çocukların sınıfta pasif kalması sorunlarını belirtmişlerdir. 16 öğretmen adayı birleştirilmiş sınıflarda herhangi bir soruna rastlamadıklarını söylemişlerdir. Öğrencilerin dikkat dağınıklığı yaşıyor olması en önemli sorun olarak belirlenmiştir.

Tablo 8. Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının En Önemli Olarak Nitelendirdikleri Soruna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Size göre gözlemlerinizde karşılaştığınız sorunlardan en önemlisi hangisidir?		
	n	%n
Öğrenciler dikkat dağılması yaşıyor.	72	35,6
Öğretmenler sınıf yönetimi ve organizasyonunda güçlük yaşıyor.	56	27,7
Öğretmenler programı uygulayabilmek için zaman sıkıntısı yaşıyor.	39	19,3
Öğretmenler birleştirilmiş sınıflarla ilgili kaynak ve destek eksikliği yaşıyor.	19	9,4
Diğer	16	7,9
Toplam	202	100,0

Ankete katılan öğretmen adaylarının %35,6'sı gözlemledikleri en önemli sorunu öğrencilerin dikkatlerinin dağılması şeklinde belirlemişlerdir. %27,7'si öğretmenlerin sınıf yönetimi ve organizasyonunda güçlük yaşamasını, %19,3'ü öğretmenlerin programı uygulayabilmek için yeterli zamana sahip olmasını, %9,4'ü öğretmenlerin kaynak ve destek eksikliği yaşamalarını en önemli sorun olarak belirlemişlerdir. Geriye kalan öğrenci adaylarının bir kısmı herhangi bir sorunla karşılaşmadıklarını diğer kısmı ise öğretmenlerin nitelik olarak eksik olmasının en önemli sorun olduğunu belirtmişlerdir. Anket sonuçları görüşme yoluyla toplanan verilerin sonuçlarıyla örtüşmektedir.

Tablo 9. Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Belirledikleri Sorunlara Getirdikleri Çözüm Önerilerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Birleştirilmiş sınıflarda gözlediğiniz en önemli soruna nasıl bir çözüm önerisi getirirsiniz?			
		n	%n
	Birleştirilmiş sınıflara özgü bir öğretim programı hazırlanmalıdır.	44	21,8
	Öğretmenlere hizmet içi eğitim verilmelidir.	47	23,3
	Öğretmenler derse planlı programlı olarak girmelidir.	50	24,8
	Yardımcı öğrencilerden faydalanılmalıdır.	19	9,4
	Diğer	42	20,8
	Toplam	202	100,0

Ankete katılan öğretmen adaylarının %24,8'i kendilerine yöneltilen “birleştirilmiş sınıflarda gözlediğiniz en önemli soruna nasıl bir çözüm önerisi getirirsiniz” sorusuna öğretmenler derse planlı ve programlı olarak girmelidir şeklinde cevap vermişlerdir. %23,3'ü öğretmenlere hizmet içi eğitim verilmesi gerektiğini, %21,8'i birleştirilmiş sınıflara özgü bir program olması gerektiğini, %9,4'ü ise yardımcı öğrencilerden faydalanılmasının etkili bir çözüm olacağını belirtmişlerdir.

Anket sonuçlarına göre en fazla tercih edilen çözüm yöntemleri öğretmenlerin derse planlı-programlı olarak girmeleri ve hizmet içi eğitim almalarıdır. Bu durum öğretmen adaylarının birleştirilmiş sınıfların niteliğini artırmada en önemli görevin birleştirilmiş sınıflı okullarda görev yapan öğretmenlere düştüğünü düşündüklerini göstermektedir.

Tablo 10. Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Birleştirilmiş Sınıfların Avantajlarına İlişkin Görüşlerinin Yüzde ve Frekans Değerleri

Size göre birleştirilmiş sınıfların en önemli avantajı nedir?		
	n	%n
Nüfusu az olan köylere birleştirilmiş sınıflı okullar yapmak daha ekonomiktir.	64	24,9
Birden çok sınıfa bir öğretmen görevlendirileceği için öğretmen ihtiyacını karşılamak kolaylaşır.	34	13,2
Bitişik sınıfların programları ile ilgili ön izleme yapmak ve bu programları tekrar gözden geçirmek için fırsatlar sağla	24	9,3
Öğrenci sayısının az olduğu bölgelerde eğitimin devam etmesi sağlanır.	125	48,6
Diğer	10	3,9
Toplam	257	100,0

Ankete katılan öğretmen adaylarının %48,6'sı birleştirilmiş sınıfların en önemli avantajını öğrencilerin az olduğu bölgelerde eğitimin devamını sağlaması olarak düşünmektedirler. %24,9'u nüfusu az olan köylerde birleştirilmiş sınıflı okullar yapılmasının daha ekonomik olmasını en önemli avantaj olarak belirlerken %13,2'si öğretmen ihtiyacının karşılanmasının kolaylaşmasını, %9,3'ü ise bitişik sınıfların programları ile ilgili ön izleme yapmak ve bu programları tekrar gözden geçirmek için olanak sağlamasını en önemli avantaj olarak belirtmişlerdir.

Ankete katılan öğretmen adaylarının yarısına yakını birleştirilmiş sınıfların en önemli avantajını öğrenci sayısının az olduğu bölgelerde eğitimin devam etmesini sağlanması olarak belirlemişler ve eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması açısından birleştirilmiş sınıfların önemini vurgulamışlardır.

Tablo 11. Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Birleştirilmiş Sınıfların Akademik Üstünlüğüne İlişkin Görüşlerinin Yüzde ve Frekans Değerleri

Size göre birleştirilmiş sınıfların en önemli akademik üstünlüğü nedir?			
		n	%n
	Sınıfların birleşmesiyle oluşan gruplarda öğrencilerin kişiler arası iletişim becerileri gelişir.	59	25,9
	Öğretmensiz saatlerde öğrenciler kendi kendilerine çalıştıkları için bireysel öğrenme yetenekleri gelişir.	87	38,2
	Öğrenciler bireysel farklılıklarına göre eğitilme imkânı bulurlar.	53	23,2
	Toplumsal yaşamın modeli olduğu için öğrenciler toplumsal yaşam için gerekli davranışları geliştirir.	29	12,7
	Toplam	228	100,0

Ankete katılan öğretmen adaylarının %38,2'si birleştirilmiş sınıfların en önemli akademik üstünlüğü olarak öğretmensiz saatlerde kendi kendilerine çalışan öğrencilerin bireysel öğrenme yeteneklerinin gelişmesi maddesini seçmişlerdir. %25,9 öğretmen adayı en önemli akademik üstünlük olarak sınıfların birleşmesiyle oluşan gruplarda öğrencilerin kişiler arası iletişim becerileri gelişmesi, %23,2'si öğrencilerin bireysel farklılıklarına göre eğitilme imkânı bulmalarını ve %12,7'si toplumsal yaşamın modeli olan birleştirilmiş sınıflarda öğrencilerin toplumsal yaşam için gerekli davranışları geliştirmeleri maddelerini en önemli akademik üstünlük olarak seçmişlerdir.

Araştırma sonuçlarına göre bireysel öğrenme ve kişisel iletişim becerileri birleştirilmiş sınıfların bağımsız sınıflara göre belirgin akademik üstünlükleridir.

Tablo 12. Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Bağımsız Sınıflardaki Öğretim Programının Birleştirilmiş Sınıflarda Da Aynen Uygulanmasına İlişkin Görüşlerinin Yüzde ve Frekans Değerleri

Bağımsız sınıflarda uygulanan öğretim programının birleştirilmiş sınıflarda da aynen uygulanması konusundaki düşünceleriniz nelerdir?		
	n	%n
Eğitim öğretimde birlik-bütünlük sağlanmıştır.	37	16,7
İlköğretim okullarında program farklılığından doğan sınıf uyumsuzlukları ortadan kalkmıştır.	36	16,2
Ölçme-değerlendirmede bütünlük sağlanmıştır.	13	5,9
Haksız bir uygulamadır. Birleştirilmiş sınıflara özgü bir program hazırlanmalıdır.	131	59,0
Diğer	5	2,3
Toplam	222	100,0

Ankete katılan öğretmen adaylarının %59'u bağımsız sınıflarda uygulanan öğretim programının birleştirilmiş sınıflarda da aynen uygulanıyor olmasını haksız bir uygulama olarak düşünmekte ve birleştirilmiş sınıflara özgü bir öğretim programı hazırlanması gerektiği görüşündedir. %16,7 öğretmen adayı bu uygulamanın eğitim-öğretimde birlik-bütünlük sağladığını, %16,2'si ilköğretim okullarında program farklılığından doğan sınıf uyumsuzluklarının ortadan kalktığını ve %5,9'u ise ölçme-değerlendirmede bütünlük sağlandığını belirtmişlerdir.

Birden fazla sınıf seviyesinin bir arada öğrenim gördüğü birleştirilmiş sınıflarda bağımsız sınıflarda uygulanan öğretim programının uygulanması zaman açısından problem oluşturmaktadır. Birleştirilmiş sınıflara özgü bir öğretim programının hazırlanması birleştirilmiş sınıflarda yaşanan sorunlara çözüm teşkil edebilir.

Tablo 13. Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Birleştirilmiş Sınıflara Alternatif Olarak Belirledikleri Yapılanmalara İlişkin Görüşlerinin Yüzde ve Frekans Değerleri

Birleştirilmiş sınıflara alternatif olarak ne tür bir yapılanma önerirsiniz?			
		n	%n
	Birleştirilmiş sınıfların şartları iyileştirilmeye çalışılmalıdır.	160	76,2
	Yatılı bölge okulları tercih edilmelidir (YİBO).	14	6,7
	Taşınmalı eğitime başvurulmalıdır.	18	8,6
	Birleştirilmiş sınıflar yerine bağımsız sınıflar açılmalıdır.	4	1,9
	Diğer	14	6,7
	Toplam	210	100,0

Ankete katılan öğretmen adaylarının %76,2'si birleştirilmiş sınıflara alternatif olarak ne tür bir yapılanma önerirsiniz sorusunu birleştirilmiş sınıfların şartları iyileştirilmeye çalışılmalıdır şeklinde cevaplamışlardır. %8,6'sı taşınmalı eğitimi, %6,7'si yatılı bölge okullarını ve %1,9'u birleştirilmiş sınıflar yerine bağımsız sınıfların açılmasını birleştirilmiş sınıflara alternatif olarak önermişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmen adayları birleştirilmiş sınıfları sorun olarak değil bir çözüm olarak görmektedirler. Ayrıca alternatif bir yol oluşturmak yerine bu sınıfların şartlarının iyileştirilmeye çalışılmasının daha etkili olacağı görüşündedirler.

Tablo 14. Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Birleştirilmiş Sınıflarlarda Öğretim Dersinin Niteliğine İlişkin Görüşlerinin Yüzde ve Frekans Değerleri

Eğitim Fakültelerinin Sınıf Öğretmenliği bölümlerinde verilen "Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim" dersinde ne gibi değişiklikler olmasını önerirsiniz?			
		n	%n
	Yeterli buluyorum.	53	23,7
	Dersin kredisi artırılmalıdır.	27	12,1
	Birleştirilmiş sınıflı köy okullarında zorunlu uygulama yapılmalıdır.	126	56,3
	Birleştirilmiş sınıf dersi kaldırılmalıdır.	2	0,9
	Diğer	16	7,1
	Toplam	224	100,0

Ankete katılan öğretmen adaylarının %56,3'ü eğitim fakültelerinin sınıf öğretmenliği bölümlerinde verilen birleştirilmiş sınıflarda öğretim dersinde zorunlu staj yapılması gerektiğini, %23,7'si bu dersi yeterli bulduğunu, %12,1'i dersin kredisinin artırılması gerektiğini, %0,9'u ise bu dersin kaldırılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmen adayları Birleştirilmiş sınıflarda öğretim dersi almakta ve sınırlı bir süre birleştirilmiş sınıflı köy okullarında staj görmektedir. Araştırma sonuçları göstermektedir ki öğretmen adayları birleştirilmiş sınıflarda öğretim dersini genel olarak yeterli bulmakla beraber birleştirilmiş sınıflı köy okullarında staj görmeye ayrı bir önem vermekte ve bu sürenin artırılmasını istemektedirler.

Tablo 15. Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Birleştirilmiş Sınıflarda Görev Yapan Öğretmenlerin Niteliklerine İlişkin Görüşlerinin Yüzde ve Frekans Değerleri

Gözlem yaptığınız birleştirilmiş sınıflı okul öğretmenlerinde hangi eksiklikleri gözlemlediniz?		
	n	%n
Derse hazırlık aşamasında eksiktir.	70	21,7
Birleştirilmiş sınıflarda öğretim yöntem ve teknikleri bakımından yetersizdir.	98	30,4
Sınıf disiplinini sağlamada yetersizdir.	66	20,5
Öğrencileri ilgi ve seviyelerine göre gruplamada yetersizdir.	67	20,8
Diğer	21	6,5
Toplam	322	100,0

Ankete katılan öğretmen adaylarının %30,4'ü birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenlerin birleştirilmiş sınıflarda öğretim yöntem ve teknikleri bakımından yetersiz olduklarını, %21,7'si öğretmenlerin derse hazırlık aşamasında eksik olduklarını, %20,8'i öğrencileri ilgi ve seviyelerine göre gruplamada yetersiz olduklarını, %20,5 ise sınıf disiplinini sağlamada yetersiz olduklarını belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmen adayları gözlem yaptıkları okullarda görev yapan öğretmenleri birleştirilmiş sınıflarda kullanılan yöntem ve teknikler ile derse hazırlık konularında yetersiz bulmaktadır.

V. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

A. Birleştirilmiş sınıflarda gözlenen sorunlara ilişkin sonuçlar.

Araştırma sonuçları birleştirilmiş sınıflarda eğitim-öğretim sürecini; “öğretmenlerin bir sınıfla ilgilenirken diğer öğrencilerin dikkatlerinin dağılması sorunu yaşamaları, bağımsız sınıflara göre sınıf yönetiminin daha zor olması, öğretmenlerin birleştirilmiş sınıflarda kullanılması gereken yöntem ve teknikler bakımından eksik olmaları, öğretmenlerin programı uygulamak için zaman sıkıntısı yaşamaları, öğretmenlerin yanlışlara anında müdahale etme olanaklarının bulunmayışı, yaşça küçük öğrencilerin büyük öğrenciler arasında pasif kalması ile öğretmenlerin kaynak ve destek eksikliği yaşamaları” gibi durumların sınırlandırdığını göstermiştir.

Araştırma sonuçları eğitim öğretimi sınırlandıran bu durumlardan en sık rastlanan ve öğretmen adaylarının en önemli olarak belirlediği madde öğrencilerin dikkat dağılması sorunu yaşamalarıdır.

B. Birleştirilmiş sınıflarda gözlemlenen sorunlara getirilebilecek çözüm önerileriyle ilgili sonuçlar.

Araştırma sonuçları birleştirilmiş sınıflarda gözlemlenen sorunlara karşı; “birleştirilmiş sınıflara özgü bir öğretim programı hazırlanması, öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerini değiştirmeleri, hizmet içi eğitim verilerek öğretmen niteliklerinin artırılması, öğretmenlerin derse planlı ve programlı olarak girmeleri, birinci sınıflara özel ilgi gösterilmesi, birleştirilmiş sınıflarda ders saatlerinin artırılması, yardımcı öğrencilerden faydalanma ve seviyeye uygun ödevler verme” gibi çözümler getirilmiştir.

Araştırma sonuçları öğretmen adaylarının bulunan bu çözüm önerileri içerisinde en fazla öğretmenlerin derse planlı ve programlı olarak girmeleri gerekliliği üzerinde durduklarını göstermiştir.

C. Birleştirilmiş sınıfların avantajlarına ilişkin sonuçlar.

Araştırma sonuçları birleştirilmiş sınıfların; “öğrencilerin sosyalleşmesi, birbirleriyle yardımlaşmaları, etkileşim içinde olmaları, grupla ve bireysel çalışma alışkanlıkları kazanmaları, öğretmen ve derslik sayısından tasarruf edildiği için ekonomik olmaları, öğrencilerle daha yakından ilgilenebilme olanağının bulunması, eğitimde eşitliğin sağlanması (nüfusu az olan yerlerde de eğitimin verilebildiği için), seviye ve ilgi grupları oluşturularak bireysel farklılıklara göre eğitim yapılabilmesi” gibi durumları sağladıkları için avantajlı olduklarını göstermektedir.

Araştırma sonucunda öğretmen adayları yukarıda belirtilen bu avantajlardan en önemlisinin öğrencinin az olduğu bölgelerde eğitimin devamının sağlanması olduğu görüşündedirler.

D. Bağımsız sınıflarda uygulanan öğretim programının birleştirilmiş sınıflarda da aynen uygulanmasına ilişkin sonuçlar.

Araştırma sonuçları öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğunun bağımsız sınıflarda uygulanan öğretim programının birleştirilmiş sınıflarda da aynen uygulanmasını yanlış bir uygulama olarak değerlendirmektedir. Öğretmen adayları birleştirilmiş sınıflara özgü bir program hazırlanması gerektiğini ve bu programın birleştirilmiş sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve düzeyleri göz önünde bulundurularak hazırlanması gerektiğini vurgulamaktadırlar.

E. Birleştirilmiş sınıflara alternatif olarak sunulan yapılanmalarla ilgili sonuçlar.

Araştırma sonuçları öğretmen adaylarının büyük bir kısmının birleştirilmiş sınıfları bir sorunun çözümü olarak gördüklerini göstermektedir. Öğretmen adayları birleştirilmiş sınıflara özgü bir yapılanma yerine bu tür sınıfların şartlarının iyileştirilmeye çalışılmasının daha etkili olacağı kanısındadırlar.

F. Birleştirilmiş sınıflarda öğretim dersinin niteliğine ilişkin sonuçlar

Araştırmaya katılan öğretmen adayları birleştirilmiş sınıflarda öğretim dersinde verilen teorik bilgileri genel olarak yeterli bulmakta ancak birleştirilmiş sınıflı köy okullarında aldıkları uygulama eğitimini yeterli bulmamaktadırlar. Öğretmen adayları birleştirilmiş sınıflı köy okullarında gözlem yapmanın derste öğrendikleri bilgileri somut olarak yaşamalarını sağladığından oldukça etkili bulmaktadırlar.

G. Gözlem yapılan birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenlerin niteliklerine ilişkin sonuçlar

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu gözlem yaptıkları birleştirilmiş sınıflı köy okullarında görev yapan öğretmenleri yetersiz bulmaktadır. Öğretmenlerin birleştirilmiş sınıflar hakkında yeterli bilgi ve deneyime sahip olmadıkları, uygun teknikleri kullanmadıkları ve en önemlisi derse plansız girdikleri şeklinde sonuçlara ulaşılmıştır.

H. Öğretmen adaylarının birleştirilmiş sınıflar hakkındaki görüşlerinin “birleştirilmiş sınıflarda öğretim” dersini aldıktan sonra ne gibi değişiklikler gösterdiğine ilişkin sonuçlar

Araştırmaya katılan öğretmen adayları “Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim” dersini almadan önce birleştirilmiş sınıfları okutmak istemediklerini ve ön yargılı

olduklarını, birleştirilmiş sınıflarla bağımsız sınıflar arasında eşitsizlik olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir. Ancak bu dersi aldıktan sonra birleştirilmiş sınıflara karşı bakış açılarının değiştiğini, ön yargılarının kırıldığını ve birleştirilmiş sınıflarda etkin bir öğretim verildiğinde bu tür sınıfların da pek çok avantajı olabileceğini öğrendiklerini vurgulamışlardır.

Ayrıca öğretmen adayları birleştirilmiş sınıflarda öğretim dersi süresince gözlem yaptıkları birleştirilmiş sınıflı köy okullarının, bu tür sınıflara karşı tutumlarını olumlu yönde değiştirdiğini ve birleştirilmiş sınıflarda görev yapma isteği uyandırdığını belirtmişlerdir.

5.2. Öneriler

1. Bağımsız sınıflarda uygulanan öğretim programlarının birleştirilmiş sınıflarda da aynen uygulanması yerine birleştirilmiş sınıfların şartlarını göz önünde bulunduran, birleştirilmiş sınıflara özgü yeni bir öğretim programı hazırlanabilir.
2. Birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenler, hizmet içi eğitim yoluyla, bu sınıflarda kullanabilecekleri yöntem ve teknikler konusunda yetiştirilebilirler.
3. “Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim” dersi için birleştirilmiş sınıflı köy okullarında gözlem yapmaya dayalı bir öğretim benimsenebilir veya bağımsız sınıflarda yapılan staj çalışmalarının bir kısmı birleştirilmiş sınıflı köy okullarına kaydırılabilir.
4. Birleştirilmiş sınıflarla ilgili yapılan araştırmalar artırılabilir böylece bu sınıfların niteliklerinin geliştirilmesiyle ilgili çözüm önerilerine ulaşılmasına imkân sağlanır.

KAYNAKÇA

- Abay, S. (2006). *Birleştirilmiş Sınıf Uygulamasında Öğretmenlerin Öğretme-Öğrenme Sürecinde Karşılaştığı Sorunlar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı
- Akbaşı, S. ve Pilten, Ö. (1999). *Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim*. Mikro Yayıncılık. Konya.
- Altun, A. S. (2007). *Birleştirilmiş Sınıflarda Görev Yapan Öğretmenlerin Sınıf Yönetimine İlişkin Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. 16. Eğitim Bilimleri Kongresi, 5-7 Eylül. Tokat.
- Ataseven, F. (1991). Teknolojik Gelişme Kitle İletişim Araçları Ve Okul. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 6/ 87-109.
- Binbaşoğlu, C.(1999). *Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim*. Ankara: Anı yayıncılık.
- Brunswic, E. and Valerien, J. (2004). *Multigrade Schools: Improving Access In Rural Africa*. UNESCO. Paris.
- Cornish, L. (2006). Parents' Views of Composite Classes in an Australian Primary School. <http://www.eric.ed.gov/> adresinden 05 Ocak 2009'da alınmıştır.
- Çınar, İ. (2004). Birleştirilmiş Sınıflı İlköğretim Okullarında İlk Okuma Yazma Öğretimine İlişkin Bir Araştırma. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.
- Deobold, V. D. (1979). *Understanding Educational Research – An Introduction*. USA: Mcgraw-Hill Book Company.

Erdem, A. R., Kamancı S., Aydemir T. Birleştirilmiş Sınıfları Okutan Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Sorunlar: Denizli Örneği.

Erdem, A.R. (2004). *Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim*. Ankara: Anı Yayıncılık. 2. Baskı.

Fidan, N. ve Baykul Y. (1997). *Birleştirilmiş sınıflarda öğretim- Öğretmen kılavuzu*. MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü- UNICEF. Ankara.

<http://iogm.meb.gov.tr/pages.php?page=sube&id=2>. sayfa ziyaret tarihi: 01.06.2009

<http://site.mynet.com/orhanli15/birsinuyg.htm>. sayfa ziyaret tarihi: 14.09.2008.

Kadivar, P., Nejad S., and Emamzade, Z. (2005). Effectiveness of Multigrade Classes: Cooperative Learning as a Key Element of Success. *Proceedings of World Academy of Science, Engineering and Technology. Volume 8 October* <http://www.waset.org/pwaset/v8.html> adresinden 15 Nisan 2009'da alınmıştır.

Köksal, K. (2003). *Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim*. Ankara: Pegema Yayıncılık.

Köksal, K. (2009). *Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim*. Ankara: Pegema Yayıncılık

Little, A. (1994). Multi-Grade Teaching - A Review Of Research And Practice – Education Research Paper. No. 12, 1994, 63 P. <http://www.eric.ed.gov/> adresinden 2 Şubat 2009'da alınmıştır.

Miller, B. (1991). Teaching and Learning in the Multigrade Classroom : Student Performance and Instructional Routines. <http://www.eric.ed.gov/> adresinden 15 Şubat 2009'da alınmıştır.

- Miller, B. (1991). A Review Of The Qualitative Research On Multigrade Instruction. *Journal Of Research Education., Winter, 7(2),3-12.*
- OECTA. *A Discussion Paper On Combined Grades.* <http://www.eric.ed.gov/> adresinden 5 Ocak 2009'da alınmıştır.
- Özben, K. (1997). *Birleştirilmiş Sınıf Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Russel, V. J., Rowe, K. J. and Hill, P. W. (1998). Effects of Multigrade Classes on Student Progress in Literacy and Numeracy: Quantitative Evidence and Perceptions of Teachers and School Leaders. <http://www.eric.ed.gov/> adresinden 15 Şubat 2009'da alınmıştır.
- Sighsworth, A. and Solsdat, K.J. (2001). *A Handbook For Teachers in Small Rural Schools.* UNESCO. Ethiopia.
- Şahin, A. E. (2003). Birleştirilmiş Sınıflar Uygulamasına İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 25: 166 – 175.*
- Şahin, Ç. (2007). Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim. *Birleştirilmiş Sınıflara İlişkin Temel Bilgiler.* Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Taşdemir, M. (2000). *Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim.* Ankara: Ocak Yayınları.
- Tekışık, H. H. (2000). Bağımsız Sınıf Programının Birleştirilmiş Sınıflarda Uygulanması. *Çağdaş Eğitim Dergisi, Eylül, 268: 1-4.*
- Tekışık, H. H. (2000). Birleştirilmiş Sınıfı Köy Okulları Kapatılmasın. *Çağdaş Eğitim Dergisi, Şubat, 262:1-3.*

UNESCO. (1988). *Multiple Class Teaching in Primary Schools: A Methodological Guide*. Principal Regional Office for Asia And The Pacific. Bangkok

UNESCO. (1989). *Multigrade Teaching in Single Teacher Primary Schools*. Principal Regional Office for Asia And The Pacific. Bangkok

VEA (Virginia Education Association) ve AEL (Appalachia Educational Laboratory) (1990). *Teaching Combined Grade Classes: Real Problems And Promising Practices*. September, Washington D.C.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2006). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, M. (2008). *Birleştirilmiş Sınıflı İlköğretim Okullarında Ses Temelli Cümle Öğretimi Yöntemi İle İlk Okuma Yazma Öğretimi Sırasında Karşılaşılan Güçlükler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı

Yıldız, M. (1995). *Birleştirilmiş Sınıf Öğretmenlerinin Birleştirilmiş Sınıf Uygulamasına İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi (Ankara İli Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı

EKLER

Ek 1: Anket formu

Ek 2: Görüşme soruları

GAZİ ÜNİVERSİTESİ SINIF ÖĞRETMENLİĞİ ANA BİLİM DALI 4. SINIF
ÖĞRENCİLERİNİN BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIFLAR HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ

Sevgili öğretmen adayı,

Bu anket “Gazi Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı 4. Sınıf Öğrencilerinin Birleştirilmiş Sınıflar Hakkındaki Görüşleri” isimli yüksek lisans tezi için gerekli verileri sağlamak üzere hazırlanmıştır.

Ankete vereceğiniz cevaplar sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır. Vereceğiniz cevapların gerçek düşüncelerinizi yansıtır nitelikte olması araştırma sonuçlarının güvenilirliği açısından son derece önemlidir.

İlgi ve değerli katkılarınız için teşekkür ederim.

Saadet Aylin BAYAR
Gazi Üniversitesi
Sınıf öğretmenliği ADB
Yüksek Lisans Öğrencisi

Cep: 0.506.2033016

E-posta: yagan_a@hotmail.com

ANKET FORMU

Aşağıda birleştirilmiş sınıflarda öğretime ilişkin sorular verilmiştir. Size uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

1. Birleştirilmiş sınıflarda öğretim dersi aldığınız süre boyunca birleştirilmiş sınıf gözlemlediniz mi?

Evet ()

Hayır ()

2. Gözlem yaptığınız sınıftaki öğrenci sayısı:

() 1-4 öğrenci

() 5 – 9 öğrenci

() 10 – 19 öğrenci

() 20 – 29 öğrenci

() 30 öğrenciden fazla

3. Gözlem yaptığınız okulda kaç sınıf birleştirilmiş olarak okutulmaktadır?

() 5 sınıf beraber

() 1, 2 ve 3. sınıflar

() 1 ve 2. sınıflar

() 4 ve 5. sınıflar

() Diğer

4. Birleştirilmiş sınıf gözlemlerinizi boyunca aşağıdaki sorunlardaki hangisi ya da hangileriyle karşılaştınız?

Öğrenciler dikkat dağılması yaşıyor.

Öğretmenler sınıf yönetimi ve organizasyonunda güçlük yaşıyor.

Öğretmenler programı uygulayabilmek için zaman sıkıntısı yaşıyor.

Öğretmenler birleştirilmiş sınıflarla ilgili kaynak ve destek eksikliği yaşıyor.

Diğer

5. Size göre gözlemlerinizde karşılaştığımız sorunlardan en önemlisi hangisidir?
(Tek seçenek işaretleyiniz.)

Öğrenciler dikkat dağılması yaşıyor.

Öğretmenler sınıf yönetimi ve organizasyonunda güçlük yaşıyor

Öğretmenler programı uygulayabilmek için zaman sıkıntısı yaşıyor.

Öğretmenler birleştirilmiş sınıflarla ilgili kaynak ve destek eksikliği yaşıyor.

Diğer

6. Birleştirilmiş sınıflarda gözlediğiniz en önemli soruna nasıl bir çözüm önerisi getirirsiniz?

- Birleştirilmiş sınıflara özgü bir öğretim programı hazırlanmalıdır.
- Öğretmenlere hizmet içi eğitim verilmelidir.
- Öğretmenler derse planlı programlı olarak girmelidir.
- Yardımcı öğrencilerden faydalanılmalıdır.
- Diğer

7. Size göre birleştirilmiş sınıfların en önemli avantajı nedir?

- Nüfusu az olan köylere birleştirilmiş sınıflı okular yapmak daha ekonomiktir.
- Birden çok sınıfa bir öğretmen görevlendirileceği için öğretmen ihtiyacını karşılamak kolaylaşır.
- Bitişik sınıfların programları ile ilgili ön izleme yapmak ve bu programları tekrar gözden geçirmek için fırsatlar sağlar.
- Öğrenci sayısının az olduğu bölgelerde eğitimin devam etmesi sağlanır.
- Diğer

8. Size göre birleştirilmiş sınıfların en önemli akademik üstünlüğü nedir?

- Sınıfların birleşmesiyle oluşan gruplarda öğrencilerin kişiler arası iletişim becerileri gelişir.
- Öğretmensiz saatlerde öğrenciler kendi kendilerine çalıştıkları için bireysel öğrenme yetenekleri gelişir.
- Öğrenciler bireysel farklılıklarına göre eğitilme imkânı bulurlar.
- Toplumsal yaşamın modeli olduğu için öğrenciler toplumsal yaşam için gerekli davranışları geliştirir.
- Diğer

9. Bağımsız sınıflarda uygulanan öğretim programının birleştirilmiş sınıflarda da aynen uygulanması konusundaki düşünceleriniz nelerdir?

- Eğitim öğretimde birlik-bütünlük sağlanmıştır.
- İlköğretim okullarında program farklılığından doğan sınıf uyumsuzlukları ortadan kalkmıştır.
- Ölçme-değerlendirmede bütünlük sağlanmıştır.
- Haksız bir uygulamadır. Birleştirilmiş sınıflara özgü bir program hazırlanmalıdır.
- Diğer

10. Birleştirilmiş sınıflara alternatif olarak ne tür bir yapılanma önerirsiniz?

- Birleştirilmiş sınıfların şartları iyileştirilmeye çalışılmalıdır.
- Yatılı bölge okulları tercih edilmelidir (YİBO).
- Taşınmalı eğitime başvurulmalıdır.
- Birleştirilmiş sınıflar yerine bağımsız sınıflar açılmalıdır.
- Diğer

11. Eğitim Fakültelerinin Sınıf Öğretmenliği bölümlerinde verilen “Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim” dersinde ne gibi değişiklikler olmasını önerirsiniz?

- Yeterli buluyorum.
- Dersin kredisi artırılmalıdır.
- Birleştirilmiş sınıflı köy okullarında zorunlu uygulama yapılmalıdır.
- Birleştirilmiş sınıf dersi kaldırılmalıdır.
- Diğer

12. Gözlem yaptığınız birleştirilmiş sınıflı okul öğretmenlerinde hangi eksiklikleri gözlemlediniz?

- Derse hazırlık aşamasında eksiktir.
- Birleştirilmiş sınıflarda öğretim yöntem ve teknikleri bakımından yetersizdir.
- Sınıf disiplinini sağlamada yetersizdir.
- Öğrencileri ilgi ve seviyelerine göre gruplamada yetersizdir.
- Diğer

GÖRÜŞME SORULARI

1. Birleştirilmiş sınıflarda öğretim dersi aldığınız süre boyunca hiç birleştirilmiş sınıf gözleme imkânınız oldu mu?
2. Gözlem yaptığınız birleştirilmiş sınıf hangi ilde, kaç sınıf birleştirilmiş ve sınıf mevcudu kaçtır?
3. Gözlem yaptığınız birleştirilmiş sınıfları kaç hafta ve kaç saat gözlemlediniz?
4. Gözlemlerinizde birleştirilmiş sınıf uygulamasından kaynaklanan ve bağımsız sınıflarda yaşanmayan ne gibi sorunlar gözlediniz?
5. Birleştirilmiş sınıflarda gözlediğiniz en önemli soruna nasıl bir çözüm önerisi getirirsiniz?
6. Size göre birleştirilmiş sınıfların en önemli avantajı nedir? Neden?
7. Bağımsız sınıflarda uygulanan öğretim programının birleştirilmiş sınıflarda da aynen uygulanması konusunda neler düşünüyorsunuz?
8. Birleştirilmiş sınıf okutmak ister misiniz? Neden?
9. Birleştirilmiş sınıflara alternatif olarak ne tür bir yapılanma önerirsiniz? Gerekçeleriyle belirtiniz.
10. Eğitim Fakültelerinin Sınıf Öğretmenliği bölümlerinde verilen “Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim” dersini yeterli buluyor musunuz? Bulmuyorsanız ne gibi değişiklikler önerirsiniz?
11. Gözlem yaptığınız birleştirilmiş sınıflı okullarda öğretmenler birleştirilmiş sınıflar konusunda yeterli midir? (öğretmen derse planlı geliyor mu, dersi ne şekilde işliyor, birleştirilmiş sınıflarda kullanılması gereken yöntem teknikleri kullanıyor mu?)
12. Birleştirilmiş sınıflar hakkındaki görüşleriniz Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim dersi aldıktan sonra ne gibi değişiklikler gösterdi?
13. Birleştirilmiş sınıflar hakkındaki görüşleriniz birleştirilmiş sınıf uygulamasına gittikten sonra ne gibi değişiklikler gösterdi?

